

A füredi három nap egyenlege

45 000 postás dolgozó életét, pénzügyi és szociális létét meghatározó tanácskozássra került sor március 26–28. között Balatonfüreden.

A háromnapos értekezleten 230 titkár jelent meg, s találkozott a szakma vezetőivel, hogy egyeztető tárgyalások után döntsön többek között arról, hogy elfogadja-e a felkínált béremelést, vagy esetleg más lehetőségeket keressen.

Riportunk a három nap krónikája.

Nagy Sándor (balról) és Mundruczó Kornél

A tanácskozás **Mundruczó Kornél** országos titkár tájékoztatójával kezdődött, az 1991 novemberében elfogadott program megvalósult, illetve folyamatban lévő eseményeiről:

„Azt határoztuk, hogy minden eszközzel támogatjuk az MSZOSZ által megfogalmazott programok megvalósítását, és ehhez a munka valamennyi fázisában határozott segítséget nyújtunk.

A PDSZ az MSZOSZ kongresszusának szellemében azt a kötelezettséget vállalta, hogy anyagilag a szövetség működését segíti, és taglétszáma és tagdíjmértéke arányában teljesíti a szövetséghez való tartozás anyagi konzekvenciáit.

Tájékoztatom a titkárok országos tanácsának a tagjait, hogy a PDSZ 1992. első negyedévi tagdíjbefizetését február végéig teljesítette, és minden valószínűség szerint — ha ezt a tot határozatba foglalja — további támogatást is biztosít az 1992-es évi szakszervezeti választások propaganda- és egyéb költségeire.

Programunkban határozottabb és markánsabb érdekérvényesítési igényt fogalmaztunk meg.

Mindezeket túl továbbra is napirenden tartjuk a jubileumi jutalom kérdését, a foglalkoztatáspolitikai igényünk megfogalmazását, és egyéb olyan kérdéseket, amiket az új Munka Törvénykönyve alapján szakszervezeti jogosítványainkból megvalósíthatunk.

Konkrét lépések történtek az egységes postai bértarifarendszer kialakítására, és azok rövid időn belüli alkalmazására. Az intézőbizottság november végi ülésén kijelölte azokat a szakértőket, akik különböző bizottságokban tárgyalásokat folytatnak a vállalat képviselőivel, és mintegy a közös munka eredményeként a tot elé tudnak terjeszteni egy olyan tarifarendszert, ami azokat az eredményeket igazolja vissza, amit a november 30-ai kongresszuson megfogalmaztunk.

A tárgyalások december 3-án megkezdődtek, és közbeeső

egyeztetések után az első kezelhető javaslatot augusztus második hetében vezérigazgatói értekezlet és igazgatói tanácsülés, majd augusztus utolsó napjaiban titkárok országos tanácsa tud tárgyalni. Ezt követően további kidolgozások, szükséges pontosítások után, október 30-án véglegesíti a vállalat a saját maga elképzelését, és terjeszti érdekegyeztetési fórumra azt a szakmai javaslatot, aminek elfogadása esetén 1993. január 1-jétől az új bértarifarendszert be lehet vezetni, és megfelelő határidővel teljes körűen is alkalmazni lehet. Ebben a pontban megfogalmazottak közül a mai napig sem volt komolyabb tárgyalás a 13. havi fizetés kérdésében.

Kongresszusunkon nagy hangsúlyt kapott a kishivatal és nagyhivatal kérdése, a jövedelmező és veszteséges posták helyzete, és különböző egyéb gazdasági kérdések. Éppen ezért követeltük a vállalatot egy olyan rövid távú koncepció kidolgozását, ami azt a feszültséget oldja, amit egyes területeken különböző szakmai intézkedések alapján a postai munkavállalók nagyon nehezen éltek meg. Az intézőbizottság december folyamán ezt az igényt a Magyar Posta vezérigazgatójának írásban is megadta, és január folyamán napirendjére is tűzte.

A Magyar Posta egységes arculatának kialakítása érdekében megtette első intézkedéseit.

Rövid időn belül a munka- és szolgálati egyenruhával kapcsolatban várható szakmai javaslat, valamint a hivatalok belső és külső megjelenésében előtérbe került az egységesség kérdése.

Sürgető észrevételeinkre kidolgozták, és a Postaügyi Értesítőben már az év elején meg is jelent az üzem- és a munkabiztonsággal kapcsolatos vezérigazgatói utasítás.

A hivatalok felújítása, korszerűsítése az 1992-es szociálpolitikai, illetve középszervi tervben és a szociálpolitikai hatá-

zatokban kaphat nagyobb hangsúlyt. Továbbra is napirenden kell tartanunk ezt a kérdést, mert megítélésünk szerint ma még több olyan hivatal és üzem van, melyek nem nevezhetők elfogadhatónak, több olyan munkahely van, ahova még a számítógép híre sem érkezett el.

A kongresszusi határozatnak megfelelően a postán működő alternatív érdekképviseleti szervekkel a kapcsolatfelvételt szorgalmaztuk, de sajnos, különböző indokokra hivatkozva a mai napig sem tudták programukba iktatni, és a kapcsolatfelvétel érdekében kezdeményezésünkre a meghívást elfogadni. Úgy gondolom, hogy többszöri kísérlet után nem feltétlenül nekünk kell kezdeményezőknek lenni, hanem azoknak az alternatív szervezeteknek, akik összesen 3-500 munkavállalót képviselnek és véde- nek.

A Postai Dolgozók Szakszervezete közvetlen képviseletet kapott a Hírközlési Kerekasztal munkájában, és valamennyi, a postát érintő és munkavállalókat befolyásoló előterjesztések során véleményét nyilváníthatja, és a döntést kedvező irányban befolyásolhatja.

Őnök előtt ismert, hogy 1992. február 16-án a két távközlési szakszervezet egyesült, és a PHDSZSZ-hez való viszonyát kongresszusi határozatba foglalta. A szövetséget alkotó két tagszakszervezet olyan véleményét képvisel, mely szerint a szövetség működése és jogi státusa továbbra sem kérdőjelezhető meg, de működését költség nélkül, vagy minimális költséggel tudják csak elképzelni. Szövetségi működést képzel el az Egyesült Távközlési Dolgozók Szakszervezete is a nagyon kérdésében, a nemzetközi kapcsolatokban, a csereüdülések szervezésével és bonyolításával kapcsolatosan, valamint a gazdasági iroda működtetésével kapcsolatban. Természetesen nem elvetve azt, hogy a

gazdasági iroda tevékenységét egyszerűsíteni kell, és lehetőség szerint számítógépre kell vinni a számvitelt.

A nemzetközi munkában sajnos az IPPT-től a mai napig sem kaptunk olyan kedvező választ, mely szerint 1992-ben tagjai sorába fogadna.

Kritikát kaptunk, hogy munkánk egyik leggyengébb eleme az oktatás. Sajnos, a mai napig nem tudok számot adni arról, hogy ez a tevékenység más lett, mint korábban.

A PHDSZSZ sajtóját több irányból éri észrevétel, kritika. Egyrészt pozitív, esetenként negatív megítélést is kap. Ha személyes véleményt lehet itt mondani, nekem meggyőződése, hogy a szakszervezeti sajtónk kibírja az országos megméretést is, aktuális kérdéseket közöl és véleményeket tár a nyilvánosság elé. Azt azonban én továbbra is nagyon fontosnak tartom, hogy ez a lap jusson el minden kishivatalba, oda is, ahol ma még nincs szakszervezeti tag, vagy korábban volt, de kilépett közülünk. Tudom, hogy ez többletköltséget igényel, de ha színvonalas lapot tudunk előállítani, akkor azt hiszem, hogy a költségtöbblet eredménye csak pozitív lehet a szakszervezeti mozgalom számára.

Végül a tagdíjbevételel, annak megosztásával foglalkoztuk meg elképzeléseinket. Ezt a kérdést, meggyőződésem, hogy tovább kell kezelnünk, bár tudom azt, hogy alapszabályt csak kongresszus módosíthat, de meg kell találnunk annak módját, hogy miként lehetne helyzetünket alapszabály módosítása nélkül is olyanná tenni, hogy ne a napi gondokkal kelljen foglalkoznunk, hanem hosszabb távon lehessen elképzeléseket a gyakorlatban is megvalósítani.

Végül tájékoztatom a tanácskozást, hogy a vagyongazda pályázatára, aminek határideje március 17-én járt le, 10 pályá-

zat érkezett, melyek elbírálására egy szakértői javaslat után a Szövetségi Tanács jogosult.”

* * *

Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke vitaindítójában a szakszervezetek helyzetéről beszélt. Külön is kihangsúlyozta, hogy ebben a rendkívül feszült környezetben az MSZOSZ-ra különösen nagy teher hárul, hiszen a legnagyobb érdekvédelmi tömörülés, amely komoly kritikával illeti a jelenlegi hatalmat. Ebben a helyzetben meg kell tanulnunk becsülni a kicsiny eredményeket is.

A munkanélküliség elérte az ötszázezer főt, a reálbér bevalótlan hat százalékkal csökkent. A munkavállalók annak a levét isszák, hogy a kormányzat nem hajlandó szóba állni a szakszervezetekkel. 1992-ben az MSZOSZ négy olyan kérdéskört tűzött a zászlajára, amelyek szerintük megvalósíthatóak. Először átfogó foglalkoztatáspolitikát akarnak; aztán a béralku-mechanizmus kiépítését; harmadsorban az elszegényedési folyamat megállítását, a szociális törvény mielőbbi megalkotását; végül a privátizáció kérdéskörében el kell érni, hogy a legfontosabb kollektív munkavállalói jogokról megállapodás szülessen. Ez utóbbinál minimálisan a jóléti és szociális intézmények értékéig terjedjen ki az ingyenes dolgozói tulajdonrész.

Előadása után Nagy Sándor kérdésekre válaszolt. **Fehér László** (Győr) felvetette: az MSZOSZ mindent megtett-e, hogy a jelenlegi helyzet ne alakuljon ki? **Sztahura Lászlóné** (Miskolc) az oktatás, képzés helyzetéről érdeklődött. **Tóth József** (Kaposvár), reagálva a tagdíjelosztás kérdésének felvetésére, az amúgy is szűkös segélyezés fontosságát említette. **Kónya Lajos** (Debrecen) a legújabb felröppent híresztelésről, a szakszervezeti vagyon társadalmasításáról érdeklő-

dött. **Éri János** (Komárom) a nyilvánosság helyzetéről, a sajtó és a szakszervezetek kapcsolatáról kérdezett. **Pölz Ferenc** (Sopron) az új Munka Törvénykönyvről érdeklődött. **Kóhalmi Gyula** (Balatonszentgyörgy) szintén a tagdíjelosztás megváltoztatásának lehetetlenségét említette. **Osztényi Zoltán** (Budapest) a szakszervezetek és a politikai pártok kapcsolatáról érdeklődött már a következő választások tükrében. **Paizs Lajosné** (Nyíregyháza) azt említette meg, hogy az alapszervezeteknél maradó tagdíjhányadból nemcsak a segélyezésekre költenek, hanem rengeteg más kiadásuk is van. **August Györgyné** (Dombóvár) a szakszervezeti vagyonnal kapcsolatosan tett fel néhány kérdést.

Nagy Sándor az elhangzottakra válaszolva elmondta, hogy a felvetések jogosak és érthetőek, hiszen az ágazati szakszervezetek és az alapszervezetek is gondokkal küszködnek. Amennyiben országos szinten nem képes a szövetség sikeresen tevékenykedni, hamarosan elér a kormány a célját, vagyis az egész mozgalom felmorzsolódását, szétesését — fejezte be Nagy Sándor.

* * *

Péntek délelőtt az országos titkári értekezlet résztvevői első napirendi pontként megvitatták a Magyar Posta 1991. évi szociális tervének végrehajtását. Ehhez **Németh Istvánné** fűzött szóbeli kiegészítést.

Egy kérdés kapcsán elhangzott, hogy a segélyezési lehetőséget egyre többen veszik igénybe, és ez a tendencia, sajnos, egyre növekszik. Felvetették azt is, hogy a dolgozók díj-kedvezményének mértékét jobban ki kellene terjeszteni. A tesztet ezt követően négy tartózkodással elfogadta a vállalat 1991. évi szociális tervének beszámolóját.

(Folytatás a 2. oldalon.)

A füredi három nap egyenlege

(Folytatás az 1. oldalról.)

Második napirendi pontként az ez évi szociális terv került terítékre. A kiadott tájékoztató kapcsán dr. Bella Mária mondta el a szakma álláspontját.

A szakszervezet értékelése után dr. Kertész Pál vezérigazgató a vállalat elmúlt évi eredményeinek ismertetésével kezdte felszólalását.

„Ha részleteiben nézzük az elért eredményeket, akkor talánunk jobb és rosszabb mutatókat is. A klasszikus postaforgalomról mindig azt mondjuk, hogy ráfizetéses, ennek ellenére 700 milliós nyereséget hozott. Ennek az üzletágnak 9 százaléka volt a nyeresége. A pénzforgalmi szolgáltatás 800 millió nyereséget termelt, bevételárnyosan 16 százalékos nyereségről beszélhetünk, ez országosan is a jobbak közé tartozik. A hírlapszolgálat összességében nullszaldós, ezen belül az előfizetéses szolgálat 600 milliós veszteséggel zárt. Árbevétel-arányosan a hírlap üzletágon 13 százalékos veszteséget könyveltünk el. A táviró és a megbízásos távközlési szolgáltatás kiegyenlíti egymást, azaz a végeredmény itt is nullszaldó. A felsoroltak alapján a posta 1991-ben 400 millió forint nyereséggel zárta az évet, de ez csak látszólag nagy szám, hiszen a teljes forgalmunk 22 milliárd forint volt. Ezt is figyelembe véve a gazdálkodásunk eredménye már nem annyira jó. Ennek ellenére azt is látni kell, Európában kevés az olyan posta, amelyik pozitívan zárta a mérleget.

A szociális tervről szólva külön kiemelkedőnek ítélem, hogy szociális területen a nettó ráfordításaink másfélszeresére emelkedtek, s ez még a 36 százalékos inflációt figyelembe véve is jelentős. A munkaerő-gazdálkodás területén megteremtettük a foglalkoztatás biztonságát, létszámunk mindössze 1,6 százalékkal csökkent. Az elmúlt évben összesen 321 dolgozónak mondtunk fel, főleg olyan területeken, ahol a gépesítés miatt vált feleslegessé a munkájuk. Az átlagosnál jobban növekedtek a bérek, a teljes munkaidős dolgozóknál 37 százalékkal. A bér-gazdálkodásunk filozófiája az: csak bevételekből lehet fizetni a bért.

A jelenlegi terv és a rendel-

kezésre álló információk alapján ennek megfelelően április elsejétől 14,7 százalékos bérfelállításra látunk lehetőséget. A hírlapkészítők jövedelmeinek bérnövekedésük miatt részükre a vezetőség az idén nem lát bérfelállítási lehetőséget. A minimálbér esetében az ÉT-n elfogadott 8000 forinttal szemben 9600 forintot állapítottunk meg. Azoknak a dolgozóknak, akiknek a bére a 10 300 forintot nem éri el — a minimálbér emelése miatt — az átlagosnál nagyobb fizetésemelést kell adnunk. Ez összességében postai szinten mintegy 20 százalékos jelent.

Összefoglalva az elmondottakat, még egyszer megígérhetem, hogy amennyiben az eredmények lehetővé teszik, újabb bértárgyalást fogunk kezdeményezni az érdekvédelmi szervezetekkel.

Dr. Kertész Pál után az intézőbizottság nevében Konrád Ervin ismertette a bérkérdésben képviselt álláspontokat. A vállalat vezetése tehát 14,7 százalékos javasolt április elsejei dátummal, míg a szakszervezet 18 százalékos bérfelállítást kért.

Ezt követően az érdekegyeztető fórum résztvevői szövegezték hozzá az elhangzottakhoz. Fehér László (Győr) a vezérigazgató tavalyi ígéretét kérte számon, amikor is a rendkívüli kongresszuson dr. Kertész Pál kijelentette: a posta január elsejéi határidővel az adómentesen megengedett maximális béremelést fogja végrehajtani. Ez a határ 28 százalékos, szemben a most beígért 14,7 százalékkal. Ugyanezt, vagyis a vezérigazgató ígéretét említette és kérte számon hozzászólásában August Györgyné (Dombóvár), Baár Csaba (Zalaegerszeg) és Paizs Lajosné (Nyíregyháza).

Kristóf József (Szerencs) elmondta, hogy területükön a reálbér 8,3 százalékkal csökkent, és kérte: legalább az infláció mértékéig emeljék a béreket. Magyar Csabáné (Budapest) a vállalat eddigi és a jövőben várható forgalomnövekedése miatt biztosíthatónak látta minimálisan a 23 százalékos bértömegnövekedést, s ennek biztosítására kérte a vállalat vezetőit. Kóhalmi Gyula (Balaton-

szentgyörgy) szerint az áprilisi 14,7 százalékos béremelés éves szinten csak 10,98 százalékos, ennél a nyugdíjasoknak biztosított központi nyugdíjemelés is több. Illin József (Szeged) az infláció és a béremelés tervezett mértéke között vont egyenleget, valamint javasolta 13. havi fizetés bevezetését. Kutas Ferenc (Budapest) a hírlapárú-sításban dolgozók ellentmondásos helyzetéről beszélt, kiemelve, hogy keményen ragaszkodnak a 18 százalékos béremeléshez. Gonda Istvánné (Budapest) a hírlapkészítők bérezését említette, elmondva, hogy szerintük 28 százalékos emelést kellene kapniuk. Kotyó László (a székesfehérvári munkástanács képviselője) a posta bevételeit említette, annak racionalizálására hívta fel a figyelmet.

Hellenbart Tamás (Kézbesítők Független Szakszervezete) elmondta, hogy megérti a vállalat vezetőit, amikor kijelentik: féltik a vállalatot, ám higgyék el, mi is féltjük — tette hozzá. Nagy Lajosné (Budapest) a 9600 forintos minimálbér elfogadását üdvözlötte, ám elmondta, hogy még ennyi pénzért is nehéz új dolgozókat felvenni. Rockenbauer László (Szolnok) a posta növekvő munkáját, s ezzel kapcsolatban növekvő bevételeit említette. Horváth József (Szeged) a hírlapkészítők nehéz munkakörülményeit említette meg. Magyar Csabáné (Kisbér) elmondta: a mostani bértárgyalásokon is ugyanazokat az érveket halljuk, mint tavaly. Akkor is a bizonytalanságra hivatkoztak a vezetők, mégis 400 milliós nyereséget értünk el. Velkei Istvánné (Budapest) felhívta a figyelmet arra, hogy amikor tavaly a vezetők bérét rendezték, azt elfogadták a dolgozók: most fizessék meg a dolgozókat, és ezt fogadják el a vezetők is. Olajos Árpád (Szeged) a kishivatali dolgozók munkakörülményeit elemezte, kiemelve, hogy az adórendszer egyre jobban megcsapolja a szociális juttatásokat is.

Az elhangzott felszólalásokra Fóris Ferencné vezérigazgatóhelyettes reagált.

Az érdekegyeztető fórum ezt követően szekcióülésekkel folytatta munkáját. Az óráig elhúzódó vitákat követően Meszlényi Ferenc bejelentette, hogy kölcsönös kompromisszumok után 16 százalékos béremelésben állapodtak meg a vállalat vezetőségével. Mindezek ismeretében az 1992-es szociális tervet a testület 10 ellenszavazattal és 5 tartózkodással elfogadta.

* * *

Szombat délelőtt Doros Béla a Közlekedési, Hírközlési és Vízgazdálkodási Minisztérium államtitkár-helyettese „Posta-törvény előtt és után” címmel tartott előadást.

Az előadás ismertetésére, illetve a Doros Bélával készített interjúnk közlésére következő számunkban kerül sor.

* * *

A háromnapos értekezlet szombati délután ért véget, s a titkárok hazautaztak. Hogy elégedetten, azt túlzás lenne állítani, de a teljes elégedetlenségre sincs ok. S ha belegondolunk, ez is több a semminél.

— mayer — mezőfi — veégh —

Felhívás

Tisztelt Szaktársnők, Szaktársak!

A postás társadalmat rendkívül kellemtelenül érinti az 50 százalékos MÁV-igazolványok megvonása. Bár az utazási kedvezmények biztosítása nem a szakszervezeti jogosítványok köré tartozik, szakszervezetünknek csapódik le a postások — szerintünk is jogos — felháborodása. A postások évtizedek óta birtokolták az utazási igazolványokat, emlékezve azokra az időkre is, mikor még családtagjaik is részesültek eme kedvezményben.

Az egységes posta 1990-ben bekövetkezett szétválása után Derzsi András miniszter is úgy nyilatkozott, hogy szerzett jogainkat megtarthatjuk, és ez a kedvezmény is szerzett jogaink közé tartozott azon időkben. 2 évvel ezelőtt, amikor felvetődött ismételtelen a probléma, olyan választ is kaptunk, hogy amikor a MÁV változó helyzetben van, milyen erkölcsi alapon kéri az aránylag jobb helyzetben lévő postások a kedvezményt?

Nem kell közgazdásznak lenni, csak egyszerű számítást kell végezni, ha a horribilisre emelkedett utazási költség mellett egyszer sem, legfeljebb évente egy-

szer utazik valaki, vagy kedvezmény nélkül ugyan, de többször is, melyik jelent nagyobb bevételt a vasútnak.

A rendszerváltás óta a kormány több esetben tanúságot tett intézkedéseivel, hogy évtizedekkel ezelőtti és a pártállamban megszüntetett rendelkezéseket újból törvényesítsen, nem értjük, a Magyar Királyi Postánál is már meglévő lehetőségeinket miért nem kapjuk vissza, a rendszerváltás miatt pont a postásokat sújtja. Nem fogadhatjuk el azt a magyarázatot, hogy vállalatként dolgozó szervezet vagyunk — még akkor sem, ha ez így valóban igaz —, mert ugyanakkor mégis közszolgálatot látunk el.

Javaslatunk: gyűjtsünk aláírásokat, azokat levelünkhez mellékelve küldjük el Antal József miniszterelnöknek és Kupa Mihály pénzügyminiszternek, és kérjük szerzett jogunk alapján az 50%-os utazási igazolványok visszaállítását.

Kérelmünknek Miniszterelnök Úrhoz történő juttatását azért tartottuk szükségesnek, mert az illetékes tárca politikai álláspontjára az előző évi, fenti tárggyal kapcsolatos megkeresésünkre kedvezőtlen választ adott.

Szegedi Postaigazgatóság
Területi Szakszervezeti Bizottság

Gondolatok a továbblépésről

Hozzászólás Konrád Ervin írásához

A valamikori központi vezetőség, illetve a soproni terület hajdani tsz-b tagjaként — ma mint egyszerű szakszervezeti tag — kíváncsi véleménynyilvánítani lapunk februári számában megjelent írással kapcsolatban.

Konrád Ervin a hatékonyabb szakszervezeti érdekvédelemről, a továbblépésről ír. A múltbéli tapasztalatok alapján övnek a döntési helyek központosításától, de még ma is el kell fogadni ezt a megoldást, mert a szakmai döntések sem elsősorban a területen születnek. Itt egyetlen megoldás a nagyobb igazgatósági, illetve hivatali döntési szabadság elérése, és akkor a partner helyzete is érdekes lehet. Mindenképpen támogatandó ötlet az országos szakmai tagozatok létrejötte. Ezek gondolata már több éve a köztudatban van. Félek használni ez esetben az önszerveződés kifejezést, de enélkül nem megy. El tudom

képzelni a hírlap és egyesített kézbesítőinek, az I—III., illetve a IV—VI. osztályú hivatalok szellemi dolgozóinak tagozatát. Úgy, hogy a tagozatok vezetői tagjai lennének az intézőbizottságnak.

A másik döntő jelentőségű kérdés az anyagi alapok megteremtése. Ki kell mondani egy népszerűtlen gondolatot: az alapszervezetek gazdálkodjanak kevesebb pénzből! El kell felejtetni a segélyezés és az üdültetés eddigi gyakorlatát, ez csak a pénztár teljes kisöpréséhez vezethet. Ki van találva erre az alapítványi megoldás, és pillanatnyilag nincs is jobb módszer. A felszabaduló, illetve a központosított pénzeszközökből megteremtendő egyrészt a sztrájkalap, másrészt megalapozható a szakértői bázis kiépítése. Nem volt nálam nagyobb eláncsága hajdan az apparátusnak. Mára el kellett jutnom ahhoz a felismeréshez, hogy bértárgyalásra, átszervezés-

sal kapcsolatos stb. egyeztetésre nem mehetnek lelkes amatőrök.

Van egy réteg, amelynek az esetében kivülrőlként is fontosnak tartom felvetni: bizonyos vezetői szintektől felfelé nincs értelme a szakszervezeti tagságnak. Sokkal ésszerűbb megoldás lenne a szakmai kamarák létrehozása. Gondolok itt a más-hol már működő mérnök- és orvoskamarákra. Az ide tartozás feltétele „mindössze” a képzettség, a szakmai és vezetői gyakorlat meghatározott ideje.

Végezetül egy visszatérő rögeszmém: a függetlenített tisztviselők jogállása. A megbízatás időtartamára legyenek áthelyezve a szakszervezeti munkáltatóhoz. Utána visszakérülnének eredeti szakmai munkakörükbe, vagy maradnának a szakszervezet szakmai tanácsadói.

Gyuricza Imre

TÍZ PERC TIHANYBAN

Ismerőseim tanúsíthatják, nem vagyok az a könnyen meglepődő fajta, mégis majd hanyatt vágtam magam, mikor a tihanyi posta ajtaján felvétel hirdető feliratot láttam. Felvétel most, amikor a gyárak, üzemek kapuikra kitett állást hirdető táblák olyan üresek, mint az utolsó lépéseit tevő saharai vándor vízesorsója?

Szabadffi István hivatalvezető kérdésemre e szokatlan jelenségről viszont azonnal felvilágosítást adott. A posta — nem a helyi hivatal — fiataloknak kínál betanulási lehetőséget, olyan formában, hogy 2-3 hónapos gyakorló munka után nyáron a hivatalokban dolgozhatnak, s ha kedvük (tehetségük) van, szeptembertől emeltebb szinten tanulhatják a postás szakmát. Ha belegondolok, nem is elvetni való lehetőség.

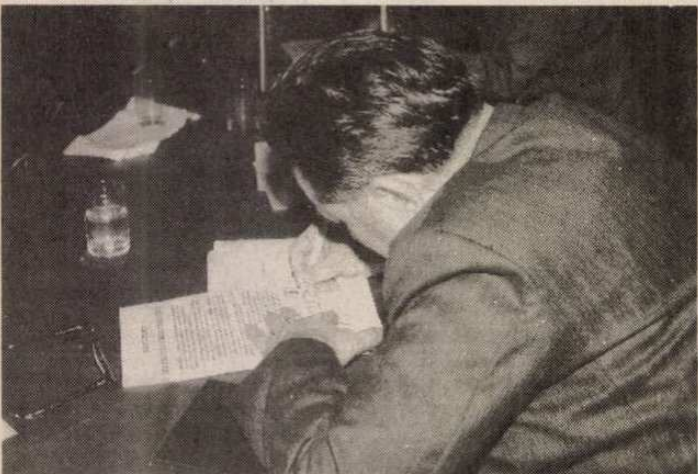
Szabadffi István életútja másképpen kezdődött, de ezt oly szegényenlősen mondta el, említeni sem volna szabad, s hogy ebben mennyi egy postáscsaládból származó ember érzékenysége, nem tudom. Talán egyszer ezt is megbeszéljük, talán egy szezon vé-

gén, talán egy újabb balatoni — bocsánat tihanyi — szezon elején. Mert a kettő semmiképpen sem azonos.

S akkor az is kiderül majd: mit javasolna a valutabeváltással nap mint nap foglalkozó — szerintem idegenforgalmi szakembernek is számító — hivatalvezető, akis bosszant a napi árfolyamok roszszul kezelt követése. S emellett számára az sem okoz boldogságot, hogy a hivatalnak a cigarettából származó forgalma meghaladja a havi 100 000 forintot.

Elementemkor egy, jópofa kutyas őrizte lépteimet, és halvány elképzelésem sincs, hogy naponta ő vajon hány darab cigarettát szív el, vagy a postákon kapható mosóporokból mennyit fordítanak fürdetésére. Egy biztos, hátulról, az udvar felől nem ajánlom senkinek, hogy a postát megközelítse...

Lehet azt előlrol is, egy üzlet felől, ahol 98 forintért árusítják a festett húsvéti tojást. Kalocsait, Tihanyban.

A megállapodás szentesítése

Érdekvédelem Németországban

II. rész

Az érdekképviselői törvényi alapját az 1972. évi üzemi alkotmány és az 1974. évi szövetségi személyzetképviselői törvény képezi. Az üzemi tanács (a közszolgáltatásban személyzeti tanács) az érdekképviselői törvényes szerve. A testület létszáma az üzem nagyságához (a foglalkoztatottak számához) igazodik. A munkásoknak és az alkalmazottaknak létszámarányuk szerinti képviselőik vannak az üzemi tanácsban.

A gyakorlatban szoros együttműködés van az üzemi tanács és a szakszervezet között. Az üzemi tanács választásánál (4 évente) általában a mandátumuk 80 százalékát szerzik meg a Német Szakszervezeti Szövetséghez tartozó szakszervezetek. A tanács tagjait a felmondás ellen törvény védi, és csak a hivatali kötelesség durva megszegése vezethet a tisztségéből való felmentéshez. Sokrétű feladatainak ellátásához bizottságokat létesítenek. Üléseit munkaidőben tartják, s az egyéb üzemi tanácsai teendőik ellátására további munkaidő-kedvezményt kapnak. Ezenkívül az üzem nagyságától függően meghatározott számú tanács tag függetlenítettként végezheti tevékenységét. Az üzemi tanács tagjai a munkaadók költségére továbbképzésben vehetnek részt, és a tevékenységükkel járó költségeket a munkaadó köteles megtéríteni. (Pl. ilyen a szükséges szakirodalom is.) Bizonyos feltételekkel szakértőket is igénybe vehet az üzemi tanács, de még az ügyvédi költségeket is a munkaadónak kell viselnie.

Az üzemi tanácsokat törvény előtt is érvényesíthető információk jogok illetik meg. Az üzemi alkotmánytörvény szerint az üzemi tanácsot kellő időben és átfogóan kell tájékoztatni, továbbá kívánságára mindenkor rendelkezésére kell bocsátani a feladatainak ellátásához szükséges iratokat. Ez azt jelenti, hogy az üzemi tanácsnak lehetőséget kell adni arra, hogy a munkaadó döntése előtt véleményt alkothasson, és esetleg ellenintézkedéseket tölthessen.

Az üzemi tanács negyedévenként valamennyi munkavállaló részére üzemi gyűlést, vagy ha szükséges a helyileg elhatárolt üzemen belül csoportgyűléseket hív össze. Ezenkívül lehetnek további pótlólagos üzemi gyűlések (félévenként egy), amiket szintén munkaidőben tartanak.

Ezek a gyűlések nem nyilvánosak, de az üzemen képviselt szakszervezetnek és annak a munkaadó szövetségnek a megbízottai, melyhez a munkaadó tartozik, részvételi joggal rendelkeznek.

A munkaadó köteles évente egy alkalommal átfogó beszámoló tartani az üzem gazdasági helyzetéről és fejlődéséről.

A német jog különbséget tesz üzem és vállalat között. Az üzemi tanács tevékenysége az üzemre korlátozódik, a fontos döntések azonban a vállalatnál történnek. Ha egy vállalatnál több üzemi tanács van, akkor összüzemi tanácsot is létesíteni kell. Ez azonban már nem vá-

lasztott, hanem küldött tagokból áll. Az üzemi tanácsnak törvényben garantált együttműködési és egyútdöntési jogait van. A munkahely, a munkafolyamat és a munkakörnyezet kialakításánál, változtatásánál az üzemi tanácsot tájékoztatni kell a tervezésről, de ez

csak akkor követelhet intézkedéseket a terhelések elhárítására, vagy kiegyenlítésére, ha az a munkavállalókra különös hátrányt jelent. Az üzemi létszám tervezéséről szintén kellő időben és átfogóan kell tájékoztatni az üzemi tanácsot.

Egyútdöntés szociális ügyekben

Az üzemi tanácsnak csak szociális ügyekben van ténylegesen kikényszeríthető egyútdöntési joga. (Ez azonban szélesebb értelmű, mint nálunk.) Ez lehetőséget ad arra, hogy saját elképzeléseket alakítsanak ki, és ezekre a munkaadónak javaslatokat tegyen. A munkaadó és az üzemi tanács közötti tárgyalások eredményeit üzemi megállapodásban rögzítik. Ha nem jön létre megegyezés, paritásos összetételű egyeztető bizottság hozhat döntést, mely pótolja a hiányzó megegyezést. Vitás esetekben munkaügyi bírósághoz lehet fordulni. A munkaügyi bíróság gyakorolja a törvényes ellenőrzési jogot afölött is, hogy az egyeztető bizottság a hatáskörét nem lépte-e túl, illetve kötelező jogi előírásokat nem sértettek-e. Szociális ügyekhez tartoznak többek között:

- az üzem rendjének és a dolgozók magatartásának kérdései,
- a munkaidő kezdete és vége,
- a munkaközi szünetek,
- a munkaidő napok közötti elosztása,
- az üzemen szokásos munkaidő átmeneti csökkentése, vagy meghosszabbítása,
- a munkabérek kifizetésének időpontja, helye, módja,

- a szabadsággal kapcsolatos általános alapelvek és a szabadságtörvénnyel összefüggésben, valamint a munkavállaló szabadságának időbeni meghatározása, ha az a munkaadóval nem jut egyezsére,
- olyan technikai eszközök alkalmazása, melyek a munkavállalók magatartásának vagy teljesítményének ellenőrzésére szolgálnak,
- az egészségvédelemmel kapcsolatos szabályozások, illetve balesetmegelőzések,
- szociális intézmények, juttatások formája, kialakítása és kezelése,
- a teljesítmény- és prémiumtételnek munkadíjainak megállapítása stb.

Az üzemi változtatásoknál, vagy az üzemek bezárása esetében érdekegyezségről kell jutni, vagy szociális tervben kell megállapodni. Kölsönös egyetértéssel további önkéntes megállapodásokat is lehet kötni, ezek azonban nem kikényszeríthető megállapodások. A törvény megköveteli a „bizalomteljes együttműködés”-t az üzemvezetőség és az érdekképviselő között, így a munka harceszközeinek alkalmazása tiltva van.

Az üzemi változtatásoknál, vagy az üzemek bezárása esetében érdekegyezségről kell jutni, vagy szociális tervben kell megállapodni. Kölsönös egyetértéssel további önkéntes megállapodásokat is lehet kötni, ezek azonban nem kikényszeríthető megállapodások. A törvény megköveteli a „bizalomteljes együttműködés”-t az üzemvezetőség és az érdekképviselő között, így a munka harceszközeinek alkalmazása tiltva van.

Szakszervezeti jogok a munkahelyen

Az üzemi érdekképviselői szerv (üzemi tanács) nem része a szakszervezetnek. Ennek ellenére a gyakorlatban az üzemi tanácsokat többnyire a szakszervezet képviselőinek tekintik. A szakszervezet támogatása nélkül nem is lehetne eredményes az üzemi tanácsok munkája. A szakszervezeti tarifapolitika és az üzemi érdekképviselői célok egymásba illeszkedésének jelentősége fokozódik. Ezt bizonyítja például a munkaidő-csökkentésnek a gyakorlatba való átültetése, melyet a szakszervezeti tarifapolitika juttatott érvényre.

A német törvények szerint azonban az érdekképviselői kettős elve érvényesül. Az üzemi tanács, mint törvényes szerv mellett az üzemen rendszerint működik a szakszervezeti bizalmi rendszer is. Azonban a szakszervezeti munka nem sértheti a munkaszerződésben rögzített kötelezettségeket. Ez azt jelenti, hogy a „tisztán” szakszervezeti munkát alapvetően csak munkaidő előtt, vagy után, illetve szünetekben szabad végezni. (Ha nem sérti a kötelezettségeket, akkor bármikor!) Ahol nincs üzemi tanács, ott a szakszervezet létrehozhatja az érdekképviselőt úgy is, hogy üzemi gyű-

lést hív össze, vagy szükség esetén bírósági úton választási vezetőséget állíthat fel.

Az üzemi tanács tagok túlnyomórészt a szakszervezet társadalmi funkcionáriusai. A tagok munkaügyi helyzetének ismerete nélkül a szakszervezetek nem tudnának eredményes tarifapolitikát folytatni, ezért az üzemi tanács tagok egy része a szakszervezeti tarifabizottságok is tagjai. (Az üléseken való részvétel céljából fizetett szabadságra jogosultak, a gyakorlatban azonban mentesítik őket a munka alól.)

A vállalati döntésben való részvételnek az Európai Közösség szintjén is egyre nagyobb lehet a jelentősége, mert láthatóvá válik, hogy a német modell (mely valószínűleg egyedüli Európában) — a munkabéke megtartása mellett is — eredményesebben segíti a munkavállalók érdekeit. A német szakszervezetek ezért nemcsak azt követelik, hogy egy jövőbeni európai társasági jog megalkotása során megtarthassák ezt a modellt, hanem azt is, hogy a munkavállalóknak az Európai Közösségeken belül is megvalósulhasson a döntésben való paritásos részvételük.

— konrát —

Az erős szakszervezet létszükséglet

A címbeli témáról Nagy Sándor, a Debreceni Távközlési Igazgatóság területi titkárával beszélgettünk.

— Ha jól tudom, Ön mindössze két éve látja el ezt a feladatát.

— Valóban, de miután vilamosmérnöki diplomám van, szakszervezeti munkám mellett szakmai munkát is végez.

— Szakszervezeti titkárként hány kollégánk érdekképviselőt látja el?

— Valamivel több, mint 1600 tagunk van; ez 78 százalékos szervezettséget jelent.

— Beszélgetésünk elején elmondta, több ötlete, a szakszervezeti munka jobbítását célzó gondolata van. Kérem, ossza meg ezeket velünk!

— Demokratikusan szerveződött, szakértői alapokon nyugvó szakszervezetre van szükség. Igen fontos feladat a széles körű tájékozódás és tájékoztatás. Ezen túl a munkavállalói érdekek tényleges felvállalása, vagy az olyan újszerű feladatokra való felkészülés, mint pl. a privatizációs tevékenységben a dolgozói érdekvédelmi szempontokra való figyelés, és felkészíteni a munkavállalókat az üzemi tanács választásokra. Ma már nem engedhető meg, hogy a Mikulás-somag-ozás legyen az egyik legfontosabb szakszervezeti feladat.

— Gondolom, azért egy ilyen csomagnak is örülnek a dolgozók, bár én is tudom, ez nagyon kicsi törődést jelent...

— A szakszervezeti tisztviselők egyben szakemberek is, ezért velük szemben nagyobbak a társadalmi, munkahelyi igények. Véleményem szerint, aki ezeknek a követelményeknek nem tud,

vagy nem akar megfelelni, azokat a bizalmítól kezdve az szb-titkárokon át a területi titkárig vissza kell hívni, és a munkavállalói közösség képviselőit alkalmasabb személyeket kell helyükre megválasztani.

— Gondolja, hogy ez esetleg földindulást eredményezhet?

— Magyarország a piacgazdaság felé halad. Ebből következik, hogy az új gazdasági, politikai helyzetben új típusú szakszervezetre van szükség. A piacgazdasági körülmények között kb. 100 éve jól működő angol, német, osztrák szakszervezetek mintájára kell átalakítani a dolgozói érdekvédelmet. Természetesen a hazai sajátosságok figyelembevételével. Át kell venni a nemzetközi tapasztalatokat, hogy ne kelljen végigjárnunk azokat a rögs utakat, amelyek bizonyára elkerülhetők. Céljaink megvalósításában támaszkodhatunk az angol NCU és a német DPG szakszervezetek támogatására, akikkel közvetlen kapcsolatunk van.

— Ez a közvetlen kapcsolat tolmács nélküli beszélgetéseket is jelent?

— Sajnos nem, pedig nagyon jó lenne, ha a szakszervezetben és a szakmában dolgozó kollégákkal tolmács nélkül is tudnánk értekezni.

— Ezt felfoghatom kritikának? Óhatatlan a kérdésem, Ön beszél valamilyen nyelven a magyaron kívül?

— Társalgási szinten beszélek németül, és most veszek részt egy kétszer három hónapos angol nyelvi képzésen.

— 1600 dolgozót képvisel, nem sok ez egy embernek?

— Természetesen nem vagyok egyedül, vannak segítő-társaim, s bizom bennük. Egyébként a szakszervezet olyan, mint a tagsága. Szerintem semmiképpen sem emberfölötti szervezet, és ezért senki ne várjon tőle csodát. Csak csapatmunkában lehet eredményeket elérni.

— És mi van azokkal, akik nem szakszervezeti tagok?

— Azok is élvezik a tagdíjból finanszírozott szakértők és az egész szakszervezet kiállítását, melyet a bérfejlesztés és a kollektív szerződések érdekében tesznek.

— Milyen a megítélése egy olyan szakszervezeti vezetőnek, aki keményen kiáll a dolgozók érdekében?

— A jó vállalatvezető szerintem örül annak, ha erős szakszervezet van a területén. Ez egyébként a dolgozóknak és a vállalatvezetőknek egyaránt érdekük, mert akkor a dolgok jól — hogy ezt a csúnya kifejezést használjam — le vannak szabályozva. Nem kell váratlan és spontán leállásoktól tartani, a dolgozók munkájukra koncentrálhatnak.

— csernátóni —

Nem esküszünk

A múlt évi 48-as számú Postaügyi Értesítőben közzétett utasítás megszüntette a postai dolgozók eskütételi kötelezettségét. Ez az idősebb postásokból igencsak vegyes érzelmeket váltott ki. A szűkszavú utasítást olvasva én is vivódtam magamban, mert bár tudom, hogy nem kötelezi semmilyen jogszabály erre a postát, de eszembe jutott az a nap, amikor a postához kerültem, és életemben először kellett esküt tennem.

Valóban nincs ennek már jelentősége? Ez nem tartozik a hagyományok körébe? Ezekkel a gondolatokkal kevertem fel Szathmári Géza vezérigazgató-helyettest és dr. Szabó György jogi és igazgatási főosztályvezetőt.

— Az államigazgatás és igazságszolgáltatás területén dolgozók eskütételi kötelezettségéről rendelkezik csak jogszabály — mondja Szabó György. A Magyar Posta Vállalatot, miután a közszolgálati szférából kikerült, ilyen kötelezettség nem terheli. Úgy gondolom, nincs is rá szükség. Sajnos, az eskü értéke is devalválódott. (Mint sok más napjainkban.) Természetesen más kérdés az, hogy ez elég indok-e arra, hogy megszűntessük, vagy inkább az értéket, rangját kellene-e visszaszerezni.

— Ma, amikor egyre inkább szükség lenne a közösségek összefogására, talán megtarthattuk volna e kötelezettséget, mint szokást, hiszen a postások mindig is tették esküt, és a posta működ-

jön bármilyen formában, a politikától mentes szervezet volt.

Szinte e gondolatot folytatta Szathmári Géza, amikor azt mondta, hogy a postai eskü a dolgozóknak nemcsak a posta iránti, hanem a postának és a postásoknak az általános iránti elkötelezettségét is jelentette, függetlenül az állami berendezkedéstől. Túl azon, hogy az eskü a kötelességek rögzítését is segítette, erősítette az új felvételesek postához való kötődését is. Amikor amúgy is sok bírálat éri a postát, nem lenne érdektelen e formában is hangsúlyozni a társadalom szolgálátát.

Természetesen ehhez az is hozzátartozik, hogy nem lett volna szabad ezt az eseményt úgy elszűríteni, mint ezt tették sok hivatalban. Erre több gondot kellett volna fordítani, mivel az eskü az új felvételesekkel való jobb kontaktus megteremtését is szolgálta. Érdekes, hogy a szakközépiskolákban a fiatalok várták ezt, ezek a „formai” jegyek nyomokat hagytak bennük, úgy érezték ezáltal váltak postás-sá.

Minden intézménynek foglalkoznia kell a múltjával, hagyományait őriznie kell. Ez az, amiből erőt is lehet meríteni, és a hagyományokon lehet tovább építkezni. Az országban járva hasonló véleményekkel találkoztam, volt aki a hagyományt sajnálta, de olyan is volt, aki ennek az ellenkezőjéről nyilatkozott.

Ádám Lászlóné bicskei hivatalvezető pl. — 26 éve pos-

tás — a hagyományok elvesztését sajnálja, és hozzáteszi, lehet, hogy azért, mert postás családból származik, és neki ez teljesen természetes volt.

A hagyományok között azért vannak olyanok is, amelyekre egy cseppet sem lehetünk büszkék. Egy másik közeli hivatalban e szolgálati titkot „sértő” kérdésesre nem voltak hajlandóak válaszolni, mert a hivatalvezető távollétében ők semmilyen nyilatkozatot nem tehetnek.

Valamennyiünknek el kell azon gondolkodnia, hogy a posta új arculatán dolgozó angol szakemberek az alábbi Vörösmarty-idézetet választották jelmondatukul:

„A múltat tiszteld a jelenben, és tartsd meg a jövőnek.”

k. e.

Telefon a Tyúkos-tetőn

Talán tíz éve robbant a hír a Tyúkos-tetőn: telefonra lehet jelentkezni. Telefonra, álmélkodtunk sokan, hiszen igaz, akkor már volt utunk, volt vilányunk, de nem volt, és máig sem lett vizünk! Hát ha telefont kap ez a hegyi község, az is nagyon jó! Mert fent vagyunk ám jó magasan, túl Szentendrén, a 23-as kőnél kell felkapaszkodni a tyúkos-tetői álmok világába. Mert itt aztán igazán lehet álmodozni, behunyt szemmel, vagy könyvvel a kézben, ülve a teraszon, vagy heverve a kertben, na persze az éppen esedékes kerti munkák elvégzése után. Ám itt szinte senki sem termel, csak a megszállottak, lévén e hegyi tető sziklás, egy ásonyom a termőföld, vagy annyi sem, így hát abban versengenek a hétvégeken vagy a hétközben ki-kijárók, esetleg a kintlakók, hogy kinek szebb a kertje, melyiket illeti meg már-már a park elnevezése.

Hiszen itt különös világ van. Meg is írtam szomszédaimat az 1987-ben megjelent Sziklatörés című regényemben (igaz, a történet jó tíz évvel ezelőtti időt mesél el), de most újra lehetne írni ezt a regényt, vagy inkább folytatni, annyi minden történt azóta a kövekkel, halállal, szerelemmel, esküvőkkel és unokákkal teli évek során. Én állandóan írom tárcáimat Attila unokámról, az immár négyeszedős emberkéről, kifogyhatatlan sok témát ad nekem, mert néki is mindene e hegyi kert.

Hát bizony, milyen történetet lehetne írni a tíz év előtti hír keltette összevisszaságról! Felbolydult itt mindenki. A lázasan tervezgetők azonnal – telefonlajdonosnak érezték magukat, leszólták, vagy inkább megmosolyogták azokat, akik nem iratkoztak fel azonnal a gyorsan gyarapodó listára.

— És te nem jelentkezel? — kérdezte tőlem is egyik-másik szomszédom.

— Nem bizony! — feleltem diadallal. — Minek jelentkeztem volna? Először is nem hiszem, hogy majd éppen ide hozzák ki a telefont, másodszor, akkor vagyok boldog, ha nem zavar senki a városból. És különben is, ha kint vagyok, felejttem a szerkesztőségek világát, a könyvkiadókat, lektorokat, itt írni kell, nem adminisztrálni! És bármilyen hihetetlen is volt másoknak, nem jelentkeztem, nem iratkoztam fel a soha valóra nem váló álmok listájára.

De milyen az élet! Megváltozott a világ! De meg ám! Annyira meg, hogy már benne jártunk az elmúlt télben, amikor jött a hír, tavasszal telefont kap a Tyúkos-tető! Tíz év után! Csakhogy a tíz évvel ezelőtti derék szomszédokból javakorabeli emberek lettek, sok már a nyugdíjas, velem együtt. És a tíz évvel ezelőtti „gazdagok” mára szegények lettek! De azért, mint hírelt, így is akadt a jelentkezését megújító.

Ugye, most és itt nem kell ecsetelnem, hogy bizony jó lesz odakint a telefon. Már annak, akinek lesz. Az egyiknek azért, hogy orvost lehesen hívni, netán mentőket, a másinak azért, hogy legyen egy összekötő szál e hegyi világ és Budapest között, mert van, aki télen-nyáron kint lakik, a harmadiknak talán épp a munkája miatt kell a telefon, a negyedik az unokákkal akar éppen hét végén beszélni, az ötödik ellenőrizni akarja férjét vagy feleségét, szóval,

jó lesz, ha megérkezik a telefonvonal.

És én még mindig a hitetlen Tamást játszottam el.

De csak addig, amíg egy soproni kéthetes üdülés után ki nem merészkedtünk március utolsó vasárnapján a Tyúkos-tetőre. Üristen, mi lett a mi gyönyörű, felfelé vezető utunkból! Földbe süllyesztett kábelben jön majd a vonal, a várva várt bűgő hang. Feltörték hát a sziklás talajt, éppen a betonút mentén, sőt, egy-két helyen a betont is feltörték, a leágazások miatt. És szinte eltorlaszolták a felvivő utat. Küszködött a Lada, meg-megcsúszott a sáros úton, néha le kellett menni a betonról is, de a végén csak felkapaszkodtunk. Hát... csak néztük egymást a feleséggel, aki megszólalt:

— Meglátod, előttünk is feltörik az utat! Miért úgy építenek valamit, hogy közben rombolnak is? Miért?

Felutón láttuk a sziklatörő gépet, ez véste-vájta ki a sziklába vezető folyosót a föld alatti kábelnek.

Hétvége volt. Munkaszünet.

Egyik jól értesült szomszédom, miközben felfelé húzatta Trabantját, megnyugtatót:

— Csak a kanyarig törték föl a sziklát, onnantól már oszlopokon jön a vezeték. Nem kell félni, előttetek minden olyan marad, mint volt.

— És mikorra lesz telefon, Béla? — érdeklődtem.

— Ki tudja azt? Nagyon nekiugrottak. De aztán egy hétvégét követően arra jöttek ki a munkások, hogy gépük négy kerekét kiszúrták, minden leszerelhető leloptak róla. Megmérgekedtek, elmentek, ki tudja, mikor folytatják. János barátom is elképedt a végzett munka látványán, de neki kell a telefon, ő is nyugtatgatott, itt, mielőttünk minden marad, amilyen volt, nem lesz sebes a föld.

Néztük hát a kertet, a most nyíló aranyesőt, Attila unokám a kedves Anyónak — a másik nagymamának — leszedette feleséggel a kinyílt narciszokat, megremültünk a ránk szakadó hóvihartól. Én azért magamban számolgattam, hogy mennyibe is kerülne a telefon, ha megmondolnám magamat, de el is hessegettem magamtól a kisördögöt, ugyan ne incselkedjen velem, hiszen lesz a szomszédban, s Mari és János máris felajánlotta, csak átmegyünk és telefonálunk, ha éppen szükség lesz rá, vagy ha minket hívnak, csak „átkiáltanak” minket. Végül is nemet mondtam magamnak, elvitte a pénzem az adó, különben is, ezentúl bármikor jelentkezhetem, ha nagyon vágyódom majd a telefon után.

Azért mosolyogtunk egymásra szomszédainkkal, lám, hozzánk is elérkezett a civilizáció eme áldása. Most már csak át kell vészelnünk a vonalépítők nehézségeit, meg kell várni viruló május csodáját, s aztán lehet tárcsázní!

Csak nehogy baj legyen ebből! Hogy miből? Hát a telefonból. Mifelénk ugyanis sok a betörés (de hol nem sok manapság?), s aztán mi lesz, ha valaki Amerikát, vagy Ausztráliát, vagy ki tudja, hogy a világ melyik részét hívja fel a hétvégi házak telefonjára? Vagy ki-ki hordja-viszi haza a készülékét? Télen és nyáron? Ezt nem mondom el szomszédaimnak.

Miért rontsam el a felhőtlen örömeiket?

Takács Tibor

Választások előtt

Ajánlás a médiáknak (és önmagunknak)

Még sok a nyitott kérdés a szakszervezeteket érintő választásokkal kapcsolatban (legalábbis e sorok írásakor, március végén).

Nem tudjuk még, kik választanak (csak szakszervezeti tagok-e, vagy minden munkavállaló), azt sem ismerjük pontosan, hogy milyen körülmények között, milyen játékszabályok alapján zajlik majd a megméretés. Egyet azonban biztosan tudunk: lesznek választások. Összszel.

Erősen vitatott ugyan az egyes szakszervezeti tömörülések között a választások szükségessége, és már most, az induláskor jelentősek a véleményeltérések, látjuk a huzavonát, tapasztaljuk a taktikai csatározásokat, de a parlamenti törvények előírásai szerint választásokat kell tartani. Még akkor is, ha ezt a tagság sem akarja. Érthető a vonakodás, hiszen az elmúlt két évben már több kierőszakolt megméretést megélték az emberek, s nem lelkesednek az újabb választásokért. Azért sem, mert ettől nem remélnék eredményesebb érdekképviseletet.

Van ugyanis reális veszélye a választások előkészületeinek. Az, hogy elveszi az időt és az energiát a hűsbavágó érdekvédelmi gondok megoldásától, felszítja a meglévő és lappangó ellentéteket a szakszervezetek között, s ez erősítheti a megosztottságot, további munkavállalói rétegeket idegeníthet el a mozgalmától. Ezeket a veszélyeket nem hagyhatjuk figyelmen kívül, még akkor sem, ha tudjuk, nem feltétlenül kell bekövetkezniük.

A lényeg azonban az: ha lesznek választások — márpedig lesznek —, akkor készülni kell rájuk. De hogyan? A kérdést azért is végig kell gondolni, mert ilyenben még nem volt részünk, nincs tapasztalatunk. Plurális viszonyok között több szakszervezeti konföderáció

még nem versengett egyszerre a voksokért. Ráadásul több választást kell ütni egyszerre. Választás lesz ez az egyes szakszervezeti tömörülések között, meg kell választani az üzemi (intézményi) tanácsokat és a társadalombiztosítási önkormányzatot.

Van tehát mire figyelni, van miért felkészülni. Annál is inkább, mert nem kicsi a tét. A szavazás eredményeként kialakul a szakszervezetek közötti erőrend. Választ kapunk arra: az üzemi tanácsok választását úgy élik-e meg a munkavállalók, hogy a szakszervezet főlegesen, vagy úgy, hogy most nagyobb szükség van rá, mint eddig bármikor. Eldől az is, hogy a jövőben lesz-e még olyan szakszervezeti mozgalom, amely a baloldali értékek mentén szervezi a munkavállalókat.

Mértékadó szakértők azt prognosztizálják, hogy az 1994. évi parlamenti választások még élesebbek lesznek, mint amilyenek a két évvel ezelőttiek voltak. A szakszervezetek közötti választások pedig e nagyobb erőpróba „előmérkőzése” lesz. És ezt a pártok is tudják, s e szerint készülnek. Ugyanakkor a szakszervezeti választási harc nem lehet olyan, mint a pártoké, mert a különbségek figyelembevétele, az érdekvédelmi szervezetek sajátosságainak érvényesítése kötelező. Akkor milyen legyen a szakszervezetek választási küzdelme?

A jelekből ítélve ez a médiák vezetőit is foglalkoztatja, mert Bányai Gábor, a Magyar Televízió intendánsa nemrég konzultációra hívta a szakszervezeti konföderáció vezetőit ebben a tárgykörben. Azért, hogy a tévében jelentőségével arányosan, megfelelő formában és mértékben kerüljön képernyőre a választásokra való felkészülés. Úgy, hogy az ne merüljön ki szűnik, nincs tapasztalatunk. egymás lejáratásában, hanem érdekes, izgalmas és vonzó le-

gyen. A műsorok nyújtssanak konkrét ismereteket a munka világából, a szakszervezetek tevékenységéből, adjanak választási lehetőséget a szavazóknak. Tükrözzék azt, hogy a képernyőn nem üres kampányretorika folyik, hanem figyelemre érdemes, igazi, demokratikus verseny. Válgják érzékelhetővé, hogy ki tudja jobban védeni és képviselni a bérből és fizetésből élő dolgozók, a nyugdíjasok érdekeit.

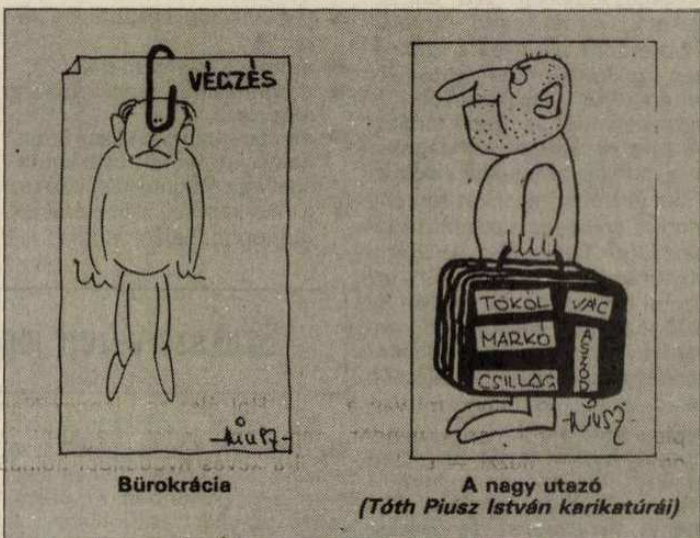
Ennek a célnak leginkább az olyan műsorok felelőnek meg, amelyekben a különböző szakszervezetek meghívott képviselői egy-egy fontos, időszerű érdekvédelmi problémát vitatnak meg. Ilyen lehet például a foglalkoztatás, a bérpolitika, a szociális helyzet, a munkavédelem, az oktatás, az üdülés, a szakszervezeti jogok érvényesülése, az érdekegyeztetés.

Ezekben a témakörökben kifejezésre jutó és ütköző szakszervezeti nézetek és állásfoglalások többféle haszonnal járnának. Alapos felkészülésre, megfelelő színvonalra sarkallná a szereplőket; gondolatokat, ötleteket adnának az arra illetékes állami szerveknek, a munkáltatóknak. A nézők-hallgatók

pedig a szakszervezet-politikai ismeretekkel együtt választékot kapnának abból is, hogy kire szavazzanak majd. Az ilyen típusú és felfogású választási harc a politikai kultúra gyakorlóterepe, iskolája is lehetne; érdekeltté tenné az embereket a műsorok nézésében-hallgatásában, segítene abban, hogy fokozódjék a munkavállalók közösségi aktivitása, helyrebillenjen a szakszervezeti mozgalom megtépázott tekintélye.

A médiáknak közismerten nagy a közvélemény-formáló erejük. Nem véletlen, hogy folyik a harc megszerzésükért, a nagyobb nyilvánosságért, hiszen nagymértékben befolyásolhatják a választások eredményeit. Arról azonban ne feledkezzünk meg, hogy a szakszervezeti tagok szavaznak. Nekik viszont az a fontos, hogy melyik szakszervezet milyen érdekvédelmi munkát végez. Ezért ne feledkezzünk meg arról, hogy — az írott sajtóban, a rádióban, a televízióban való szereplés mellett — a legcélravezetőbb választási kampány mégiscsak a hatékony érdekképviselet.

— kárpáti —

Kazinczy Ferenc levelezésének postai vonatkozásai

Kazinczy Ferenc (élt 1759—1831-ig), a magyar nyelvújítás és nemzeti öntudat kifejlődésének vezéralakja a világirodalom nagy levelezői közé tartozott. Levelei a kor eszméjének, művelődésének helyzetét tükrözik, rávilágítanak a mindenkori politikai, gazdasági helyzetre, idesorolva a közlekedési és levelezési viszonyokat is. Alig van olyan levele, mely valamely módon ne utalna korábban kapott, küldött levélre, újságra, könyvre. Napjában több levelet írt, és boldogtalannak érezte magát, ha egy-egy olyan napja volt, amikor semmiféle levelet nem kapott a postáról, de annál nagyobb volt az öröme, ha egyszerre több levele érkezett. Új levelezőtársait örömmel üdvözölte. Levelezése révén a korabeli Bányácskát, lakhelyét Széphalomnak nevezte el, irodalmi központtá tette. Leveleivel behálózta az egész országot, pótolta az időszaki sajtót, annak hiányait.

Levelezését Váczy János 1890 és 1911 között 21 kötetben tette közzé (5648 levél), amit 1927-ben és 1960-ban két pótkötet követett. Az elveszett vagy lappangó levelek száma még mindig több száza tehető. A 23 kötetben ismertett levélből 3046-ot Kazinczy küldött, 2748 pedig hozzá érkezett.

Levelezési témája az 1780 és 1792 közötti években megoszott a kassai tankerületi felügyelői minőségben tett és irodalmi témájú levelezése között. Ez kigyűjtésem szerint 188 küldött és 311 érkezett levelet érintett. 1795—1801 közti fogóságának ideje alatt 17 levelet küldött és 13-at kapott. Ez bizony a 2387 nap távollét alatt igen csekély. 1796-ban egyetlen levelet sem kapott és írhattott, 1797-ben egy levél érkezett számára és ugyanannyit küldhetett, 1800-ból egy érkezett levél ismeretes — ez ideig.

A kor postai viszonyai

A 18. század közepéig a magyarországi posták újjászervezése a Habsburg-ház politikai érdekeinek megfelelően befejeződött. III. Károly (1711—1740) a postákat 1723-ban állami kezelésbe vette, de megtartotta felette a Paár család mint generális postamesterek irányítását. Mária Terézia (1740—1780) merkantilista politikája a postát a Habsburg-ház gazdasági, majd mindjobban politikai céljaira használta fel. 1749-ben az egész birodalomra érvényes postarendtartást adott ki. Bécsben udvari postabiztonságot létesített, melyhez a magyarországi postahálózat működtetése, irányítása is — hasonlóan a

Mint a Kazinczy Ferenc Társaság tagja, 1987-ben a társaság Széphalom c. évkönyvének 2. számában *Levelezés és utazás Kazinczy Ferenc korában* címmel terjedelmes tanulmányt közöltem. Ebből kíváncsi Kazinczy levelezését, kapcsolatát a postával és a postásokkal bemutatni. Itt sem célok a levelezés irodalmi vonatkozásait mélyebben érinteni, ennek értékelését az arra hivatottak már elvégezték. A kor postájának megismeréséhez azonban rövid szakmai, történelmi tájékoztatás indokolt.

többi tartományokéhoz — tartozott. A birodalomban egységes postakezelési és díjszabási előírást valósítottak meg, még a személyzeti ügyekben is Bécsben döntöttek. A megyei közigazgatási szerveknek a postaügyek irányításába kevés beleszólásuk volt. Feladatuk lett volna a postautak, hidak, révek, töltések építése, karbantartása, a postaállomások munkájának helyiséggel, postafölddel való segítése, aminek azonban a vármegyék vonakodtak eleget tenni. A postahálózat központja Buda volt, innen indult ki a hazai nyolc fővonal.

A levélposta-szállítás a Magyar Helytartótanácsához tarto-

zott, a posta bevételeit a Magyar Kamarához kellett bizonyos levonással befizetni. Mivel a személyszállítás nem képezte a magyar király kizárólagos jogát (regálé), a bérfuvarozás házában nem volt korlátozva. Így jöhettek létre a gyorskocsifuvarozási vállalkozások, és a postamesterek személyszállítási tevékenységét is engedélyezték.

Az 1751—1789 közti évek levéldíjszabásának sajátossága volt, hogy belforgalomban a levéldíj felét a feladó, a másik felét a címzett fizette. (Ez volt az ún. félportó rendszer.) A viteldíj latonként (17,5 g) 8, illetve 6 krajcár volt, aszerint, hogy a levelezés nagy forgalmú főpostahivatalok és azok közé eső posták között történt, illetve a mellékvonalon levő állomások közötti levelezésről volt szó. Külön díjszabása volt a féllatos könnyű levélnek, amelyekért fél díjat számítottak.

Ezen távolsági levéldíjszabás bevezetésével — amikor a feladói postahelyet a feladónak, elmulasztása esetén a felfelve postakezelőnek, postamesternek kellett felírni a levél címodalának felső részére — honosodott meg a postai bélyegző, melyből idővel fokozatosan a köralakú postai keletbélyegző is kialakult.

Az ősz hajú, sápadt arcú *Kaszás János* áll a szoba közepén. Tenyerével simogatja meleg homlokát, és elmúlt éjszakai álman gondolodik. A hatvankettes postán, volt munkahelyén járt, több kollégával találkozott, s azok mosolyogva üdvözölték. Hat éve, hogy nyugdíjba vonult.

Mélyről sóhajt, és azt motyogja: „kedves álom”. S aztán kezébe vesz egy könyvet, s lépeget az ablak felé. Kinéz az utcára. A fák zöld leveleit mozgatja a májusi szellő. Kaszás megfordítja a széket, és arccal a fény felé leül. Nézi a könyvön a fehér betűket: „Gárdonyi Géza: Az én falum”. Kaszás szereti az irodalmat. Kedvenc íróit tudja a családjá. Ezt a könyvet tegnap kapta a lányától. Este már olvasta. Tetszik neki. A falusi emberek mindennapi élete... Patak mentén fényes levelű virágok...! Gólyák, kislibák, zümmögő méhecskék... Olvasás közben, egyszer csak a szemére homály borul. A könyvet becsukja, s leengedi a pilláit. Nagyot lélegzik, és gondolatban a szülőfalujában jár. Látja a fehérre meszelt házat, s az ablakot a virágzó muskátlikkal... Szívét kegyetlen vasmarok szorítja. Belép a szobába, és halkan mondja:

— Holnap hazautazunk. A reggeli vonattal megyünk és délután már jövőnk is vissza. Végigballagunk az Árpád utcán. Talán találkozunk ismerősökkel is. Aztán megnézzük a szülői házat... Ennyire még soha nem vágytam haza. Az öregedés hozta?

A bejárati ajtó előtt topog, s várja asszonyát. Úgy gondolja: ahogy hazaérkezik, mindjárt megkéri, hogy holnap reggel... Igaz, hogy asszonya nem Alapon született, de biztos, hogy megérti, és vele érez.

Nemsokára hallja ám, hogy zörren az ajtózár. Kaszás rögtön odalép, és a szatyrot elveszi asszonya kezéből. Kaszásné — vékony, kézpertmetű asszonyosság — fáradtan kapkodja a levegőt, köhéccsel, s aztán fátyolos hangon méltatlankodik:

— Te János, hogy mi van a piacon! Napról napra minden drágább. Ide nézz! — emberétől elveszi a szatyrot, fölemeli és kiabálja — félig van, és fizetem érte ezeröttszáz forintot! —

mérgesen rádobja a csomagot a hokedlira, s csak aztán vetkőzik.

Kaszás megilletődve húzódik hátrább, s azt gondolja: az utazásról most nem beszél. Majd később. Esetleg ebéd után. Akkorra biztosan megnyugszik. Áll az előszoba egyik sarkában, és nézi a sietősen tevékenykedő

Öreg szívem hazavágyik

asszonyát. Később bemegy a szobába, leül, aztán olvas!

A közeli Lehel téren a templomban harangoznak. Déli tizenkét órakor a Kaszás házaspár mindennap az asztal mellett ül és ebédel. A kanalak csörrennek, s a fehér tányérok-ból lassan fogy a pirospaprikás krumpliceves. Kaszásné látja, hogy embere éppenhogy eszeget, s közben köhéccsel... Tovább figyeli, s aggódva arra gondol: ennek az embernek valami baja van. Ebéd után majd megkérdezi.

Később, ahogy befejezi az ebédelést, föláll, és az üres edényeket a mosogatóba teszi. S ahogy visszafordul, látja, hogy embere nem eszik. Ölbe tett kézzel ül, s a tányérjában nézi a főzeléket. Kaszásné a kezét embere vállára teszi, és azt kérdezi:

— János, valami bajod van? Vagy nem ízlik a főzelék?

Kaszás félretolja a tányérját. Köhint, s a szalvétával körbe törli az ajkát. Föláll, s mosolyogva néz asszonya tágra nyílt szemébe, és meleg hangon mondja neki:

— Drága Rozikám, honvágyam van — sóhajt, és emelt hangon folytatja — öreg szívem haza vágyik! Alapra, szülőfalumba. Rozikám kérlek, holnap reggel utazzunk el! Délután már jövőnk is vissza...

Kaszásné szeme tágra nyílik, s a szívében indulat lobban:

— Hol élsz te, János? Napnap után minden drágább! Eből a kevés nyugdíjból holnapután már csak kenyérre telik. Utazni? Az erélyes szavak az embert mellbe ütik, s a tekintet

tét lefelé, a semmibe ejti. Ilyen hangos méltatlankodásra nem számított. Nem dohányzik, és szesz is mikor...

Tenyerével támasztja zsidbadt fejét, és megint haza gondol: a fehérre meszelt, sárga cserép tetejű házra.

Kaszásné nézi bánatos arcú emberét, nézi, s az indulatát

szaporán nyeldeszi, szívében sajnálkozás éledszik. Nagy lélegzetet vesz, és halkan mondja:

— Ez az átkozott drágaság kikészíti az ember idegeit. Üvöltök, mint egy lökött izé... — néz emberére, s ahogy ölelkezik a tekintetük, mondja neki:

— Jánoskám, a jövő hónap az könnyebb lesz... Menjünk el akkor! Most hozzák a föl-emelt gáz- és villanyszámát és a televíziót is... A többi kisebb kiadásokat nem is említem.

Kaszás János somolyogva néz asszonya szemébe, s a szívében amit érez, kedves hangon mondja:

— Drága Rozikám, holnap szeretnék menni! Igazán nagyon vágyom haza — pilláit leengedi és halkan dalolja. — „Harangoznak a mi kis falunkba. Édesanyám menjen a templomba. Imádkozzon, a jó Istent kérje, hogy a fia...” — elcsuklik a hangja, s a szemére homály borul.

Kaszásné sajnálja szenvedő emberét. Szorongva pislog. A háztartáspénz ügyeit úgy igazán ő intézi. Magában számol. Mennyi pénzük is van koszttra? Gondolkodik. S aztán azt mondja:

— Hát jól van. Akkor reggel megyünk. A nyugdíjig még egy hét van. Addig majd fillérezgetünk, csak kenyér és krumpli...

Kaszás föláll, asszonya elé lép s öleli, puszilja és lobogó hangon hálálkodik:

— Rozikám, boldog vagyok! Köszönöm! Reggel megyünk a kis falumba.

Az asszony szorítja embere karját és mosolyogva biztatja:

— Holnap szombat, esetleg

sok lesz az utas, öltözzél, és menj, vedd meg a jegyeket! A nyugdíjszelvények a szekrényben, a dobozban vannak.

Kaszás nemsokára menetkészen áll a konyhaajtóban, és beköszön asszonyának. S aztán elindul lefelé a lépcsőkön. Az utcán a járda szélén topog, s várja, hogy csendesedjen a kocsiforgalom. Néz balra, de egyelőre semmi remény a zeb-rára lépni. S a következő pillanatban hallja ám, hogy mögötte valaki a nevét kiáltja: „Kaszás úr!” Megfordul, s látja, hogy a fiatal, piros arcú István postás siet feléje. Kaszás arra gondol: hozza a televíziószám-lát. Akkor fölküldi az emeletre az asszonyához. Tágra nyílt szemmel néz a kézbesítőre, s várja, hogy az megszólaljon. István megáll, kinyitja a táskáját, és a fekete irattartóból halvány-sárga utalványt vesz elő, nyújtja Kaszás úr kezébe, és mosolyogva mondja neki:

— A postásszakszervezet küldött a János bácsinak ezer forintot! De menjünk be a házba, ne itt az utcán!...

Kaszás testén melegség hullámlzik. S a kellemes meglepetés kissé zavarba ejti, látása homályos lesz, és forgatja az utalványt.

A kézbesítő türelmesen rendezkedik. S aztán az utalvány aláírása után Kaszás János kezébe egy ötszázast és öt százforintost tesz...

— Köszönöm — motyogja Kaszás —, nagyon köszönöm. Nadrágja hátsó zsebéből előhúzza az erszényét, s beleteszi a pénzt. S hogy fölemeli a tekintetét, Istvánt már nem látja. Restelkedve topog. S azt gondolja: a jövő héten a nyugdíjfizetésnél találkozunk... Áll, szaporán pislog, és mozgatja a fejét. Aztán sóhajt, és azt motyogja:

— Nem álom. Ez valóság. A fejt megemeli, és jó érzéssel kiabálja:

— Kedves postás kollégák és barátok! A szívességeket az öreg Kaszás tisztelettel köszöni. Nagyon köszöni!

Tipeg-topóg, s azt gondolja, visszamegy, és elmondja asszonyának a jó hírt. Legalább megnyugszik és jobb kedvvel készül a holnap utazáshoz.

P. Kovács János

ÍRÁS

Darvas Ferenc:
FEKETE-FEHÉR KÖRÖK
c. verseskötetének ürügyén

A versírás hazánkban olyan, mint a gyermekbetegség, mert alighanem majd mindenki átesik ezen a „kórán”. Hogy aztán ezt a kórt ki heveri ki, és ki az, aki élete végéig viseli, már statisztikai kérdés. Egyben bizonyos vagyok: a férfiember sokkal több verset írnak, mint a gyengébb nem képviselői. S hogy ez miért van, arra talán csak az utóbbiak tudnának érdemleges választ adni.

Életem folyamán mindig irtóztam az olyan embe- rektől, akik napi munkájuk mellett verseket, novellákat írnak, tájképeket festenek vagy szobrokat fabrikálnak, s eme tevékenységüket meg nem értett zseniként viselik, és teli szá-

jal szidják azt, aki nem azonosul velük.

Feltétel nélkül — de nem kritikátlanul — becsülöm viszont azokat, akik tudomásul veszik, a világot nem ők fogják megváltani, de egy megmagyarázhatatlan lelki kényszerből, talán saját maguk igazolásaként esetenként olyant produkálnak, melyet jó elolvasni vagy bekeretezve a falra akasztani.

Darvas Ferenc Szekszárdon élő, s a távközlésnél dolgozó kollégánk verseit — úgy érzem — érdemes olvasgatni. S ennél többet mondani valójában felesleges. Remélem, ezt más is így gondolja...

— gh —

Fagyott fák

fagyottan állanak a fák
zord jeges szél fújja át
az égre kiálló ágakat
takarva az alvó vágyakat

befagyott rügyek temetője
lett a táj és ültetője
a kis emberke elkábult
fejfel nézi és elámult

sápadt alma lóg ott a fán
arra gondolt ez az egy tán
itt maradt még tavalyról
nem szedték le a magasból

kihívóan fénylik le rá
a kisistenke körbe jár
pattan a fény az ágakon
vihog, kacag más tájakon.

Látlak előttem

Látlak előttem tisztán, fehéren
vágyni látszó csillogó szemekkel
a keblek hullámlzó játékával
állsz előttem leleplezetten.

Régen láttalak, így tán álmomban
ám akkor nem mondtam semmit,
mégis, hogy tudtad — mert szeretted
és ismertél minden gondolatban.

Hosszú feledhetetlen éjszaka,
vérünk, érzelmünk szép éjszakája
lázás, heves múlhatatlan csókok
egy földöntúli világ korszaka.

Meleg könnyeid arcom beszívta,
mosolyod, mint kérés erősebb lett,
szerettünk újból téphetetlenül
szívem az öröm-harcot vívta.

Zilált mellünk megállt s pihent,
szunnyadó csend válásra intett,
fekete éj köpenyét felvette,
ahogy jött, köszönés nélkül elment.

II. József 1783-ban több olyan rendelkezést adott ki, le-számítva a német nyelv kötelező hivatalos használatára vonatkozót, mely a magyar posta Bécsből való közvetlen függetlenségét célozta: megszüntette az udvari postabizottságot, és a magyar postát a Magyar Helytartótanácsnak rendelte alá. Meghagyta az igazgatási kerületeket Buda, Pozsony, Kas-sa, Temesvár, Zimony, Eszék, Varasd, Kőszeg, valamint Erdélyben Nagyszombat székhely-lyel, és azok vezetését megerősítette.

Ezek az intézkedések alkal-masak lettek volna a posta működésének javítására, ha a ren-dek — főleg a köznemesség, *II. József* korlátlan uralmi törekvé-seit gyűlölvé — ellenszenvüket a postára ki nem terjesztik. Mi-vél a postát hatáskörükön kívül álló idegen intézménnyek tekin-tették, annak működését, ahol lehetett, megnehezítették. Az erőszakosan németesítő, köz-pontosító politikával szemben tervszerű ellenállás mutatko-zott: a leveleket nem bízták a postára, a levelezést magánkül-déssel oldották meg. Egyes emberek üzletszerűen foglal-koztak levéltovábbítással, ami ellen a kormányzat nem sok eredménnyel járó intézkedéseket hozott.

Az 1770-es évektől divatos-sá vált a leveleket feladóvévény-nyel feladni (Recepisse), aján-lottként kezeltni, ezekért, ha elveszett, a posta kártérítést fi-zetett. A század utolsó évtize-deiben a leveleket, tudván, hogy pénz tartalmaztak, gyak-ran kifizoszták, eltüntették. El-szaporodtak a rablótámadások,

úgy, hogy 1786-ban a pénzkül-dés e módját szigorúan megtil-tották, elveszésért kifosztásért kártérítést már nem fizettek. A közbiztonság romlása miatt csökkent a postakocsit igénybe

Kazinczy postavasban

II. József 1790. február 20-án bekövetkezett halála után a magyarságot sújtó rendelkezéseket visszavonták, az ország fellélegzett. Másnap a magyar Szent Koronát díszes kísérettel Bécsből Budára szállították, a lelkesedés a tetőfokára hágott. *Kazinczy Pályám emlékezete* c. munkájában erről írta:

„*Eltűntek a nadrágocskák, hacukák, libernyakok, helyettük aranyzsinór, paszomány, rojtok, kalpagok, menték kerültek elő.*”

Az új király, *II. József* öccse, *II. Lipót* (1790—1792) hajlott ugyan a változások felé, de csakhamar lelohasztotta a lelkesedést, amikor a rendek által kért koronázási hitelevelet csak a neki tetsző módosításokkal fogadta el. A vármegyék össze-fogásának megakadályozása végett megtiltotta, hogy azok politikai ügyekben levelezzenek egymással. Az 1791. évi XXXI. tcz. szabályozta a hivatalos (ex offo) levelezést. Magánégyé-neknek a törvényszékhez, a kormányservekhez küldött és kapott levelek, valamint kérvénye-zések díjmentesek lettek. A hi-vatalos levelekről a felvevőhe-lyen tételes nyilvántartást (Diá-riumot) vezetettett. A megyék ez elleni tiltakozását a levéldíj helyes felszámításának az el-lenőrzésével indokolta leszerel-ni.

Többször megkivánták a le-velek feladási helyének feltün-

vevők száma, ami miatt a pos-temesterek elestek jövedel-müktől, és sokan lemondtak ál-lásukról. Az új postamesterek-től nagyobb összegű biztosíté-kot kívántak.

tetését, de nem sok eredmén-nyel. Rendeletben írták elő, hogy amely levélnek a borítóol-dalán nincs feltüntetve, kitől (a quo) vagy honnan származik, küldetik a levél, azt szállításra elfogadni tilos. *II. Lipót* 1792. március 1-jén elhunyt, utóda, *I. Ferenc* (1792—1835) lett, akinek első feladata volt a *II. József* alatt kibontakozott és utódja ál-tal is tudomásul vett jakobinus mozgalmat, melyet *Martinovics Ignác* apát, a lángoló tehetségű polihisztor tudós — aki melle-s-leg az udvar megbízott provo-kátora is volt — irányított, fel-számolja.

E mozgalomban jó szándék-kal részt vett *Kazinczy Ferenc* is. 1794. december 14-én éjjel az alsó-regmeci szülői ház ab-lakán bekopogtatott a terebesi ulánusalakulat tisztje, *Ehren-stein* főhadnagy — a linzi pol-gármester fia —, azzal, hogy a nádortól parancsot kapott *Ka-zinczy Ferenc* író letartóztatásá-ra és Budára kísérésére. A kísé-retről még 12 ulánus is gondos-kodott. Lefogásának oka a *Mar-tinovics-féle* összeesküvésben való részvétel, ezért a királyi tábla pert indított ellene. *Ka-zinczy* kezdetben tagadott, majd társainak beismerése után ma-ga is elismerte a csekély mérvű együttműködést.

Postatörténeti kutatásom so-rán a török hódoltság idejéből találkoztam a postarab, rabpos-

ta, vasasrab kifejezéssel, ami-nek pontos fogalmát *Kazinczy* peréből ismertem meg. *Fogsá-gom naplója* c. visszaemlékezé-sében írja 1795. december 25-éről, amikor az Urak utcai fran-ciskánus kolostorban az első al-kalommal láncra verték:

„*Levetkeztettek, s a kapitány megkövetett, hogy lábamra láncot kénytelen tétenni. Felte-vék azt, a másik vége le vala srófolva a deszka gerendá-hoz... A lánc oly rövid volt, hogy nem tehettem többet két lépésnél... Almásy Pál excel-lentiája levéteté rólam a vasat mindenkorra, de ha bírám elé lépek, mindig postavasban je-lenjek meg... December 29-én kapitány Novák jelentette, hogy kérdőre fogok vonattatni, öltöz-zem tehát és vegyem fel a pos-tavasat. Jobb lábamra és bal kezemre mikor fel volt téve a lánc, hét katona puskásan a re-fektóriumba vezete, kapitány Novák után...*”

A gyors vizsgálat után, május 5-én a királyi tábla, május 16-án a hétszemélyes tábla *Kazinczyt* 18 társával együtt halálra ítélte. Közülük *Martinovics Ignácot, Hajnóczy Józsefet, Lackovics Jánost, Szentmarjay Ferencet* és *Sigray Jakabot* május 20-án, *Óz Pált* és *Szolárscsik Sándort* június 3-án Budán, a *Kaszás* ré-ten (ma Vérmező) kivégezték.

*Kazinczy*nak és néhány társá-nak a büntetését június 1-jén bizonytalan időre szóló börtön-büntetésre változtatták, amit *Kazinczy* Budán, Brünbnben, *Kufstein* és *Munkács* várában töltött le, majd 2387 kínos nap után, 1801. június 28-án szaba-dult.

Dr. Kamody Miklós
(Folytatjuk.)

Országjáráson

Távközlési keresztmetszet Sopronból

Sopronban egy impozáns palota homlokzatát pufók angolkák s az úgynevezett angyalos magyar címer díszíti, és természetesen kőbe vésett felirat, mely tudtára adja mindenkinek, eme épület a „Magyar Királyi Posta és Távirde Igazgatóság” tulajdonát ké-

pezi. Ha jól tudom, jövőre lesz 80 éves, s az is megér egy csöppnyi kitérőt, hogy alig két év alatt épült fel. Van egy olyan érzésem, ha ezt a teljesítményt manapság is meg tudnánk ismételni, kivitelezőit fáklyás menetekkel ünnepelnék országszerte.

— Rég volt, szép volt, de most 1992-t írunk, nem 1913-at — mondja Bodnár László távközlési igazgató, akit nyilván más problémák foglalkoztatnak.

— *De mi foglalkoztatja azt a magyar állampolgárt, aki telefonállomás létesítését kéri? Vagy esetleg Franz Bauer urat, aki a környéken kíván üzemet vagy bármit létesíteni? Kap-e telefont, s ha igen, mikor?*

— Kap telefont.

— Mennyi idő alatt?

— Negyedév.

— *S ha Kovács János kéri ugyanezt?*

— Ha ezt az elmúlt év áprilisában kérte, akkor ez év májusában megkapja.

— *S ha most kéri?*

— Akkor sajnos nem kap.

— *Ássa el magát?*

— Ezt azért nem mondanám, de telefont nem kap, az biztos. Sopronban kínálati piacot teremtettünk, s azt hiszem, ez az országban egyedülálló. Sopronnak 60 000 lakosa van, a 17 000 lakásból 15 000-ben van telefont.

— *Tiszteletet parancsoló adatok, de a mai helyzet, ha jól értettem, már nem ilyen rózsás...*

— Az elmúlt évben 9000 üres szám volt és 4000 várakozó.

— *Ők nyilván megkapták a telefont.*

— Meg, de jelenleg már újabb 3000 várakozó van.

— *S ők?*

— 1994-ben kapnak telefont. Kivételt képez az 509 községi állomáskör, részükre tartálékolkunk vonalakat.

— *Nagy kunszt... A Távközlési Vállalat, tehát az ön cége 1994-re minden igényt kielégítő megoldást ígér.*

— Én csak a mi igazgató-ságunkról beszélek, és ebben minden realitás benne van. Nemrég voltam a városi

önkormányzatnál, ahol 10 000 állomás közös létesítéséről tárgyaltunk, hozzáteszem, üzleti alapon. Ha ez sikerül, 5000-rel több telefon lesz a városban, mint ahány lakás van.

— *És természetesen jó néhány közület... Bodnár úr! Nekünk van egy elvi fogadásunk az ön vezérigazgatójával: ha az ígért szolgáltatások 1994-re nem lesznek meg, kapunk egy láda pezsgőt...*

— Meg fogják inni...

— *Esküszöm, nem fogok örülni, s nem azért, mert utálok a pezsgőt. Ez idáig csak Sopronról beszéltünk, s mi van az önkökhöz tartozó területek ellátottságával?*

— Az országos átlagot tekintve nem rossz. Jelenleg 107 000 előfizetők van, s ez évben újabb 16 000 állomást létesítünk. Így már 37 000 digitális rendszerrel működő egységünk lesz.

— *Igazgató úr! Ön olyan jelentős számadatsort zúdított rám, nem győzöm jegyezni. Gond egy darabka sem?*

— Vannak „szégyenfoltjaink”, mint például Zirc, Ajka térsége vagy Körmen, ahol 100 lakosra csak 2,6 telefon jut. Ehhez képest Csorna „jól ellátott” terület, itt 100 lakosra majdnem 5 állomás jut.

— *Majdnem? Istenem, ha arra gondolok, hogy egy afrikai törzsfőpolgármester ettől a számtól milyen boldog lenne...*

— Tudja, az a mulatságos, hogy a Soproni Távközlési Igazgatóság olyan, mint az a bizonyos állatorvosi ló. Nálunk minden megtalálható, a legkorszerűbb technikától a leg..., de nem folytatom. Ami biztató, az előbb említett térségek fejlesztése a nagyon közeli jövőben megoldódik, ez 5 milliárd forintos beruházást jelent, lakossági erőforrások bevonásával. Magyarországon ilyen horderejű programra eddig még nem volt példa, igaz, lehetőség sem.

— *Lakossági erőforrást említett. Mennyi egy telefon beszerelése?*

— 25 000 forint az egyéneknek, 105 000 a közületnek, de ebben benne van a belépési díj is.

— *Mi a helyzet Győrben, hiszen ez a város is az önkö „gyermeke”?*

— Jelenleg folyamatban van a városban egy 20 000-es digitális központ építése a már meglévő 20 000-es illetve 2000-rel bővülő központ mellett. Ez egy év múlva lép be.

— *A Balaton északi partja s környéke?*

— Világbanki hitelből finanszírozandó beruházásra pályázatot nyújtottunk be, reméljük, eredményesen.

— *Nem ártana, mert van egy olyan érzésem, hogy az egyre-másra megjelenő vállalkozók, panziót építők telefon nélkül hamarabb megfulladnak, mint nemrégiben az angolnak...*

— Igaz, ez valós gond, de mondok egy talán nem jellemző igényt. A Balaton part-

ján játékkaszinók nyíltak, s ezek a külföldi társaikkal is kapcsolatot óhajtanak tartani, azért, hogy XY külföldi úr a Balaton mellől is tudjon mondjuk a badeni kaszinóba tétet felrakni.

— *Uram, ez egy akkora lehetőség, hogy máris izgalomba jöttem. Biz' isten, az utolsó, feketepiacon vett 10 dolláromat bedobva üzenek az önkö által létesített vonalon Badenbe, hogy mondjuk április 31-én a kettős rulettasztalon a 13-ik játékban a 28-asra teszem a tétemet. Persze, félretéve a viccet, ez is egyfajta Európához való közeledést jelent, bár ez lenne a legnagyobb gondunk...*

— Ez csak egy szelet a tortából, de a negyven évet alig elhagyó vezető számára a tervezett beruházások megvalósítása a szakmai csúcs.

— *Az utóbbi fél évben több területi igazgató kollégájától kérdeztem, amit most öntől is kérdeznék: mennyire önálló ön?*

— Amennyi önállóságot kapok. Talán abban különbözünk: egy-egy lehetőséget másképpen ragadunk meg. Szerintem az önállóság nem függetlenség.

— *Beszél valamilyen nyelven?*

— Megértetem magam németül, olaszul.

— *Beíratkozna egy intenzív, 2-3 hónapos tanfolyamra?*

— Ha elengednének, még átöltözni sem mennék haza... Gondolom, szakmai tudásunkat senki sem kérdőjelezi meg, de ezeket a természetes igényeket már csak bizonyú nehézségek árán tudnánk teljesíteni.

— *Pedig önkö, negyvenesek, a „nagy generáció”...*

— Marhaság... Ebben az országban több nagy generáció volt, és butaság őket kategorizálni, s erről kezdő korban többször meggyőződtem. Nem melleleg, de megemlítem, hogy első főnököm dr. Tófalvy Gyula volt. Azt gondolom, mindenki akkor gondolkodik helyesen, ha magát tartja valamire, természetesen ha tud is valamit... 1945 után jött az első nagy generáció, amelynek az élet nem adta meg, hogy magával foglalkozzon, mert mindig másra kellett figyelnie. Hogy melyik volt a nagy generáció, az sokkal később fog kiderülni.

— *Talán térjünk vissza szakmai kérdésekre! Hogyan áll a konkurencia kérdése?*

— Társaságok vannak, de nem konkurensok. Az én véleményem az, nem hatalmi eszközökkel kell a piacot megnyerni. A soproni igazgatóság 10 milliárdos vagyonnal rendelkezik, s ki kell bírnia egy megfontolt, kemény reklámtévékenységet, olyan akciókat, melyekkel az ügyfeleket magunkhoz csalogatjuk. Rádásul garantálom, hogy én szerelek, de emellett természetesen javítok is.

— Nyugodtan mondhatom, fantasztikusan nagy üz-

letet csináltunk kereskedelmi téren. Létrehoztunk 4 ügyfélszolgálati irodát, illetve ügynői hálózatot. Ez összességében több mint 86 millió forgalmat jelentett, ebből 62 millió az irodáké volt.

— *Csak ismételni tudom, amit korábban is mondtam: az ön által ismerttetett adatok tiszteletet parancsolóak. Benem viszont mindig bujkál egy kisördög, s ez most talán azt kérdezi, milyen az együttműködésük a szakszervezettel? Lesz például béremelés?*

— Nem lesz.

— *Ez elég egyértelmű válasza. Az elmúlt év felfutását tekintve ez megtorpanás vagy visszaesés?*

— Talán inkább helyben járás. De a kérdésre bővebben válaszolva ki merem jelenteni, hogy a vállalat helyesen jár el — ha a nyugati példákat csak részben is követi —, amikor azt mondja: a dolgozókról nem az érdekképviselőnek, hanem a vállalatnak kell gondoskodni.

— *Tartok tőle, ezen lehetne vitatkozni, bár ha ez valóban így van...*

— 1990–91-ben a vállalat szociálpolitikáját sem a szakszervezet erősítette ki, hanem a szakmai vezetőség, és ezt tudatosan tette.

— *Akkor ez azt jelenti, hogy kart karba fűzve mentelnek, s együtt sütik a szalonnát meg a pecsenyét is?*

— Egyáltalán nem. A szakszervezet egyetlen szakmai értekezleten sem vett részt.

— *Miért nem? Ném hívták meg?*

— Nem jogosult, hogy ott legyen. És ebben egyetértünk. A szakszervezet dolga a dolgozók érdekképviselése, a juttatásokat pedig a vállalatnak kell megtermelnie.

— *Ez világos, de mi van akkor, ha nem ezt teszi?*

— Amit tudtunk, ez idáig megadtunk, s véleményem szerint pl. a bérfejlesztés nem a szakszervezet dolga, legfeljebb véleményt nyilváníthat.

— *Már megbocsásson, de a bérfejlesztés is érdekképviselő.*

— Természetesen, de nem ma.

— *Arra gondol, hogy nincs miből? Mert akkor valóban fölösleges erről egy szót is ejteni.*

— Később tárgyalhatunk, de ismétlem, ma nem. S nekem úgy tűnik, ez nem jelent konfliktushelyzetet, mert a szakszervezet nagyon jól ismeri jelenlegi gazdasági helyzetünket.

— *Ha már konfliktusról ejtett szót, önkö ebben a hatalmas épületben együtt élnek a postai igazgatósággal...*

— A korábbi igazgatóval — szerintem — nem lehetett együtt dolgozni. Utódjával pedig kimondottan jól, bár nagyon sok energiánkba került, hogy a két szervezet közötti kapcsolatrendszer normalizáljuk. Felhőtlen viszonyról ma sem beszélhetünk, mert kiszolgáltatottjai vagyunk egymásnak, de nem kívánok magamnak soha rosszabb partnert, mint Major István postaigazgatót.

A baj nem jár egyedül...

Avagy egy autónak is van lelke. Régóta mondom, hogy szakszervezetünk gépkocsijával nem szabad egynapos útra indulni, mert nem szereti az ifjancoknak való megpróbáltatásokat. Eddigi tapasztalataim szerint, ha induláskor „elmondom” két napra tervezett 500–600 kilométeres dolgunkat — hogy s miként osztjuk be —, aztán hárira, s mikor hazaérkezünk, meg-simogatom; s azt mondom, rendes voltál, öreg...

Az egynapos bulit utálja. Korábban először Ercsi után döntött úgy, hogy tíz-tizenöt métere-nél lehel ki lelkét, de Duna-újvárosig azért bevándorolt, aztán a Szege felé vezető autópályán cövekelt le az ócsai elágazás előtt pár kilométerrel, most meg a hollókői posta előtt kezdett el úgy füstölni, mint a nem messze lévő lőrinci hőermű nagykeménye. Esküszöm, van ebben az autóban valami alapvető sportszerűség, mert ha ezt 5 kilométerrel korábban csinálja, még most is az ottani, teljesen kirabolt egykori úttörőház csupasz padlóján üldögel-nék mentésre várva. Na persze ehhez az is kellett, hogy kollégám a kötelező két almn kívül vízpumpát is hordjon táskájában, meg az is, hogy találjon egy olyan embert, aki rendelkezik speciális szerszámokkal.

* * *

Egerbe indultunk, és természetesen tűnt, hogy a világörökség részét képező csöppnyi Hollókő falu postáját is felkeressük. (Képünkön.)

— *Kíváncsi volnék, hogy te-lik egy napja késő ősztől tavasz-ig, mert gondolom, ez időben ritkán nyitják öre az ajtót.*

— Ó, nem, Hollókő télen sem kihalt falu. Nagyon sok a turista, s miután a hivatal is az úgynevezett világörökséghez tartozó házban található, van dolgom folyamatosan. Tíz telefont van a faluban, azt is kezelni kell.

— *Azt mondta, sok a turista, ok is telefonálnak?*

— Igen, különösen azok, akik nem csak egy napot töltenek itt. Szépen fogynak a levelezőlapok is, 1991-ben 10 000 lapot adtam el.

Ehhez én csak azt tenném hozzá: nyilván nem véletlenül. Egyrészt, mert van s mert hollókői sajátosságokat ábrázol, s nem olyan jellegtelen, semmitmondó, mint sok más hasonló idegenforgalmi helyükön.

* * *

Lada Ladatovics ezután újonnan beszerelt vízpumpájával úgy suhan az országúton, mint aki tudja: az elvesztett két órát pótolnia illik, s amikor a parádi hivatal előtt fékezünk, kicsit csodálkozva áll meg. Csizmadi-
ané Róth Éva hivatalvezető viszont egy kicsit sem csodálkozik, s az alig 20 éven túl lévő természetességével beszél életéről.

— *Közgazdasági szakközépiskolát végeztem, majd egy évig dolgoztam a postánál, s munkám mellett elvégeztem a segédtiszt tanfolyamot, s most járok a tisztire.*

— *A környék szülöttje? S ha nem, érdekelne, hogyan lesz egy pénzügyi tagozatos jövő-dő közigazdászból postás.*

— Korábban semmi közöm sem volt Parádhoz. Egerben dolgoztam a postán, amikor megürlt ez az állás, és megpályáztam. Én lettem a „nyerő”, kétszobás szolgálati lakást kaptam, igaz, 20 kilométerrel ar-
rébb, s férjemmel együtt — kit munkája szintén erre a környékre köt — ide költöztünk.

— *Ön 22 éves, s az országot járva nem mondhatnám, hogy ilyen korú hivatalvezető, ha összegyűlnének, megtöltenék egy közepes termet. Hogyan fogadták?*

— Úgy érzem, jól, s ebben talán az is szerepet játszott, hogy a hivatal legidősebb dolgozója sem több 28 évesnél. Legtöbb gondom a kézbesítőkkel volt.

— *Volna még egy kérdésem: hogyan érzi magát egy fiatalasszony, aki végül is egy városból került egy alig 4000 lakosú helységbe? Üdülőterület, és mégsem az...*

— Legnagyobb problémánk, főleg mostanában, a nyugdíjassokkal és a munkanélküliekkel van. Bezárt a bánya, botladozik az üvegyvár is, s kézbesítőink három „eresztésben” kézbesítik a pénzt. Hó elején még elmennek a dolgok, de hó végén már gondok vannak.

* * *

— Beszéljünk vidámabb dolgokról! A jelenről — bár az sem problémáktól mentes — egy nyugdíjasklubnál, mely egy-

avagy magyarul tudni kell

Igényességet kértem az első alkalommal mindenkitől. Mielőtt azonban bárki a szememre vetné, hogy netán túlzásba esem, és irodalmárokat akarok faragni a postásokból, sietve megnyugtatom: távol áll tőlem az ilyesmi. Védelmemben a Magyar Nyelv Értelmező Szótárának a köznyelvről szóló meghatározását idézem: „A nyelvnek a műveltebb rétegek mindennapi érintkezésében használt változata, az irodalmi nyelv beszélt formája.”

Merem remélni, hogy mi itt a Magyar Posta Vállalatnál a leg-
többben a műveltebb réteghez számítjuk magunkat.

Olvassuk hát együtt a nyelvművelő kasszótár új fejezetét! Segítségével javítsuk ki adandó alkalommal egymás hibáit — kiváltképp a papirmunka során.

Karola 1 perces iratszerkesztési és -fogalmazási tanácsadó szótára

2. rész (-ba—cs)

<i>Helytelen</i> , vagy kerüljük a használatát	<i>Helyes</i> , vagy alkalmazzuk gyakrabban
-ba, -be és -ban, -ben ragok fölcserélése	a -ba, -be ragos szó mindig Hová? Mibe? a -ban, -ben ragos szó viszont Hol? Miben? kérdésre felel.
-bani, -beni végű mellékevek (pl. tárgybani, időbeni, tekintetbeni, ügybeni intézkedés végett) többnyire avítottak és hivataloskodók.	Teljesen elhagyhatók, így: intézkedés végett vagy intézkedésre. Kivétel: nagybani (árusítás), természetbeni (juttatás).
beállít	előirányoz, beiktat, kijelöl, fölvesz, tervez, beilleszt
beazonosít	azonosít, egyeztet, összevet, egybevet
becsatol	csatol, mellékel, hozzácsatol
befejezést nyer	befejeződik, véget ér, befejezik
behatárol	körülhatárol, megszab, korlátoz, kijelöl
beigazol(ódik)	igazol(ódik)
bejelentéssel él, bejelentést eszközöl	bejelent, közöl
bekalkulál	számításba vesz, figyelembe vesz, számít rá, betud
bekerülési költség	költség, kiadás, ár
beleinvestál	befektet, beruház, ráfordít, rákölt
-beli — ezt a képzőt gyakran összetévesztik a -beni-vel (levélbeni, pénzbeni, jövőbeni)	levélbeli, pénzbeli, jövőbeli
bélyegzővel ellát	lebélyegez, felülbélyegez
bélyeggel ellát	bélyeget ragaszt rá
bepótol	pótol
beruházást eszközöl, végez	beruház
beszélgetést folytat	beszélget, elbeszélget, megbeszél, tárgyal, megtárgyal
beszűntet	megszűntet, befejez, felszámol, abbahagy, elhárít, kiküszöböl, hatálytalanít
beterjeszt	bead, benyújt, előad, előterjeszt
bír (jelentőséggel, értékkel, horderővel)	jelentős, értékes, nagy az értéke, nagy értéke van, fontos
bírálat tárgyává tesz, bírálatot gyakorol	bírál
bizonyítást (bebizonyítást) nyer	bebizonyosodik, bebizonyul, bizonyítják
bonyolít	lebonyolít, elintézt, intézt, levezet
bonyolító	lebonyolító, ügyintéző, üzletkötő, levelező, előadó, levezető
büntetést von maga után	a törvény bünteti, büntethető, büntetendő, büntetéssel jár
céljából (valaminek a) céljára	valamiért, végett -ul, -ül (tájékoztatásul); -ra, -re (vásárlásra); -hoz, -hez, -höz (házasságkötéshez)
célkitűzés	cél, szándék, terv
címén (miatt értelmében, pl. munkaképtelenség címén)	miatt (munkaképtelenség miatt)
csökkenést mutat	csökken(t), kevesebb (lett)

E havi szótárunkban önálló címet érdemel a beosztásnevek írása. Az adta az ötletet, hogy minap helyesírási vita kellős közepébe csöppentem. Az egyik azt mondja: „vezérigazgatóhelyettes egy szó”, a másik azt, hogy „á, dehogy, két szó: vezérigazgató helyettes”. A harmadik szerint: „kötőjel kell a helyettes elé”. A negyedik nem szavazott, hanem elővette a Magyar Helyesírás Szabályai című kézikönyvet, hiszen ő maga is bizonytalankodott. A vitatkozók már tudják a helyes választ. Most nézzük meg mi is!

A tudományos és a hivatali címek, a beosztás- és a foglalkozásnevek írásmódjára az általános helyesírási szabályok érvényesek. Akkor miért foglalkozom vele? Azért, mert rendszerint több-elemű megnevezések, tehát gondot okozhat az egybe-, illetve különírásuk. Csak a főbb szabályokról, és röviden!

A kételemű összetételeket mindig egybeírjuk (vezérigazgató). Ez vonatkozik arra az esetre is, ha a második tag a „helyettes” (igazgatóhelyettes, elnökhelyettes).

A három vagy ennél több szóból álló összetételeket azonban kötőjelezni kell, ha hat szótagnál hosszabbak (vezérigazgató-helyettes).

A „helyettes”-nek két funkciója lehet: vagy önálló (szóösszetétel utótagja) vagy jelző. Ha jelző, nem írjuk egybe a jelzett szóval (helyettes igazgató). Rövidítésben egybeírjuk mind az elő-, mind az utótag rövidítését (igh., ovh.), ha a kiírt alakban is egybeírjuk vagy kötőjellel fűzzük egymáshoz (igazgatóhelyettes, osztályvezető-helyettes).

A „helyettes” nem cserélhető fel a „helyett” szóval, mivel az előbbi tartós, az utóbbi pedig pillanatnyi helyzetet fejez ki. A „helyett” mindig önálló szó (hivatalvezető-helyettes, de a hivatalvezető helyett).

Az -ó, -ő képzős jelzőket rendszerint különírjuk jelzett szavuktól (osztályvezető főorvos, első helyettes, vezető tanár).

Az -i képzős jelzőt ugyancsak különírjuk (gazdasági vezető). A fő-, al-, segéd- előtagokat ellenben egybeírjuk (főfelügyelő, altiszt), de a három- vagy több eleműeket már kötőjelezzük (segéd-házfelügyelő).

Címzésben, aláírásban a címet, rangot vesszővel választjuk el a beosztástól (főellenőr, csoportvezető).

Aláírásban mindenképpen kisbetűvel kezdjük a külön sorban feltüntetett beosztást is. A címzésben azonban nagybetűs lesz a beosztás, ha megszólítás szerepet adunk neki (Tisztelt Osztályvezető Úr!).

A „doktor” szónál — sem kiírt formájában, sem a rövidítésében — nincs fokozati különbség (egyetemi doktor, tudományok doktora). Nagybetűs minden olyan helyen, ahol más közszavakat is nagybetűvel írunk: mondat elején, megszólításban, címzésben, névtáblán. (Címzésben: Dr. Nagy Pál Igazgató Úr! Szövegben: ... dr. Nagy Pál igazgató ...)

Dr. Kalapáthy Karola

Hozzászólás Karola 1 perceséhez

Nagy örömmel vettem tudomásul lapunk új rovatát anyanyelvünk védelmében. Annál is inkább, mert március 23-án nyílt meg Nyíregyháza — immár huszonhatodszor — a Magyar Nyelv Hete.

Igyekszem minél hamarabb eleget tenni a rovatindító felhívásának, mert bosszantó, zavaró az a sok idegen kifejezés, amely az utóbbi 1-2 évben naponta, sőt naponta többször is látható, hallható az újságokban, rádióban, a televízióban, művelt, vezetők beosztású kormányférfiak, képviselők, riporterek és riportalanok mondataiban, felszólalásaiban. Csak egy elrettentő példa. Az Új Magyarország március 11-i számában, egy kb. 3 flekkes cikkben a *konszenzus* szó vagy 4-5-ször fordult elő, nem kis bosszúságukra a szép magyar beszéd híveinek.

Nemegyszer irtam már ez ügyben *dr. Grétsy Lászlónak és Vágó Istvánnak*, az „Álljunk meg egy szóra!” műsor vezetőinek, de valószínűleg nem kapták meg leveleimet (ez viszont volt „kenyéradó gazdám”, a posta szégyene). Ha viszont megkapták, nem tudom, miért nem reagáltak rá. Elhatároztam, hogy legközelebb már *Lőrincze Lajos* tanár úrhoz fordulok, az „Édes anyanyelvünk” rádióműsor vezetőjéhez, vagy *Deme Lászlót*, a „Beszélni nehéz” rádióműsor szerkesztőjét keresem meg. Kíváncsi volnék a véleményükre.

Íme csak néhány, a fület és szemet bántó, egyre sűrűbben előforduló idegen szavakból, amelyeknek az idegen szavak szótárában talált magyar megfelelőit is felsorolom.

<i>Helytelen</i> , vagy kerüljük a használatát	<i>Helyes</i> , vagy alkalmazzuk gyakrabban
centrális	központi, középpont körüli, fontos, lényeges;
dekadens	haladásellenes, bomló, hanyatló irányzatot követő személy;
integráció	egységesülés, összegeződés, beolvastás, hozzácsatolás;
koncepció	a) felfogásmód, nézőpont, b) meglátás, elgondolás, ötlet; egyetértés, egyezés, egyöntetű vélemény;
konszenzus	a) megerősítés, megszilárdítás, b) függő kölcsön átalakítása hosszú lejáratú adóssággá;
konszolidáció	következmény, folyamat, következtetés, következetesség, állhatatosság;
konzekvencia	állandó és akadálytalan fizetőképesség;
likviditás	a) kinyilatkoztat, kijelent, kinyilvánít, b) tüntet;
manifesztál	a) folyamat, lefolyás, menet, eljárás, út-mód, b) (jogi) bírósági eljárás;
processzus	a) gyökeres, mélyreható, teljes, b) erőszakos, erélyes, kiméletlen;
radikális	szervezet, felépítés, belső forma;
struktúra	a) türelmesség mások véleménye, főleg vallása iránt, b) (műsz.) türés;
tolerancia	korlátlan hatalmon alapuló (állam, intézkedés);
totalitárius	teljes, mindenre kiterjedő, egyetemes;
totális	általános, egyetemes;
univerzális	— törökné —

Kosztolányi a telefonközpontban

A telefonkönyv, mint olvasmány. Nagy Lajos egyik kedvenc író. Ezért nemcsak tőle, de róla is szívesen olvasok. Legutóbb Hubay Miklós *Napló nélkül* című könyvében bukkantam egy kedves történetre.

Úgy esett, hogy a két író — külön program keretében, de — egy időben tartózkodott Genfben. Nagy Lajos délelőttönként a kávéházban ült, délután meg abba az intézménybe járt, ahol ügyeit intézte, este pedig rendszerint szállodai szobájában tartózkodott.

Egyik alkalommal Hubay felment Nagy Lajoshoz, s látogatását így írta le: „Bekopogtam az ajtaján. Kiszólt, hogy nyitva. Ágyból kelt fel.

— Olvasgatok így esténként. A pamlagon a genfi *telefonkönyv*.

Észreveszi a pillantásomat a könyvre.

— Ezt olvasom. Persze, senkit se ismerek. De biztosan akad köztük egész sok kedves ember.”

*

Központ! Halló, halló! Kosztolányi Dezső *Bölcsőtől a korporsóig* című könyve négy íráscsoportra tagolódik. A legterjedelmesebb fejezet a harmadik, amelyben a kitűnő író különböző foglalkozásporrékat rajzol meg. A több mint ötven szakma — a tűzoltó, a kintornás, a cukrász, a sírásó — között élénk varázsolja a *telefonos kisasszony* alakját is. Nagy élvezettel, érezhető szeretettel.

Kosztolányit meghatja a helyszín. „Mint egy templom — írja a telefonközpontról —, mint egy ismeretlen, különös, huszadik századi vallás székesegyháza, hol soha véget nem érő imát zümmögnek ...”

A kiszemelt telefonos kisasszonnyal váltás közben beszélget az író, aki gyors, pontos válaszokat kap az olyan kérdésekre, hogy mi az a figyelőkulcs, „miért lobog ez a lámpa?” és „mik ezek a dugók a hüvelyekben?” A riporter-író a működési mechanizmuson túl még sok minden érdekli: mikor van a csúcsforgalom, akadnak-e érthetetlen beszélők, vannak-e telefonugratások, telefonviccek, mi van itt karácsony éjszakáján?

Íme egy kiragadott részlet:

„— Vannak rokonszenves hangok? Goromba hangok?

— Az sok.

— Férfiak?

— Inkább nők.

— És hogy gorombáskodnak?

— Alszik, drágám? Regényt olvas? Érdekes a regény?”

A remekművű portré és hangulatkép így fejeződik be: „So-hase láttam ilyen értelmes, idegese épületet. A holtak hitt anyag itt érzékeny. Minden mozgás és lélegzik, titkos percenés-sel ...”

*

Mit ajánl Karel Čapek? A kitűnő cseh író *Tárgyak és tájak* című könyvében is szerepel a telefon, amely „mindmáig nem alakította ki a maga számára a viselkedés szabályait, s különösen az automata telefon viselkedik zabolátlanul.” Ezért néhány fontos szabályt szeretnék a telefonáló lelkére kötni — írja Čapek.

Mégpedig: 1. *Ne hívjon bennünket fölöslegesen.* A telefon ugyanis rendszerint akkor kezd csengetni, amikor épp a kádban ülünk, borotválkozunk, vagy a levest kanalazzuk. A telefon csak akkor csengessen, ha valami öröndetes híre van számunkra.

2. Ha már felhív bennünket, *legyen egy kis türelemmel*, mert megeshet, hogy éppen egy létrán állunk és szöveget verünk a falba. Nem elég, hogy a csöngetésre leejtjük a kalapácsot, de mire lemászunk a létráról és odaérünk a készülékhez, már késő.

3. *A telefon célja nem a szórakozás, hanem az időmegtakarítás*; a beszélgetés legyen rövid, mint a sürgöny.

4. Ha megszólal a telefon, *először is mondja meg, ki az, aki hív*, ne azzal kezdje: „Halló, ki beszél?” Hogy tehát a telefon ne csak bosszankodásra legyen jó, először mondja meg a hívó fél a nevét; és ha már tévedés történt, mondhatná, hogy *elnézést* — semmivel sem kerül többbe, és egy kicsit megcírógatja azt, akit fölöslegesen zavartak.

Hatvanegy év telt el azóta, hogy Karel Čapek e sorokat papírra vetette.

Kárpáti Sándor

A POSTÁS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT májusi rendezvéynaptárából

<i>Hétfőnként</i>	15.15 órától: gyermektorna, kertbarátklub, kondicionáló torna,
<i>keddenként</i>	16 órától: nyugdíjasklub, Zilahy György Képzőművész Stúdió,
	16.30 órától: biliárd, rex és kártyajátékok,
<i>szerdánként</i>	17 órától: kondicionáló torna, fotó- és videoklub,
<i>csütörtökönként</i>	9 órától: társastáncanfolyamok,
<i>szombatonként</i>	10 órától: képzőművészeti előkészítő, Zilahy György Képzőművész Stúdió,
<i>kedd—szerda—vasárnap</i>	18 órától: társastáncstúdió.

Játszóházak gyermekeknek

10-én, *vasárnap* 10 órakor: nemezelés, 27-én, *vasárnap* 10 órakor: kívánságparti

GYERMEKNAP

31-én, *vasárnap* 14 órakor: „MIKI MANÓ” címmel a 100 Fok Celsius együttes műsora.

Jegyek 50 Ft-ért elővételben kaphatók a PMK portáján.

31-én, *vasárnap* 17 órakor: SEVILLA—BÉCS címmel a **Budai Operatársulat** előadása.

Jegyek 80 Ft-ért elővételben kaphatók a PMK portáján.

(A postai, távközlési és műsorszóró vállalatok dolgozóinak 60 Ft.)

Tanácskozásokra, fogadásokra, családi ünnepekre terméink igénybe vehetők.

Az étterem *keddtől szombatig*: 17—22 óráig, *vasárnap*: 12—16 óráig tart nyitva.

Felvilágosítás: a 121-7334-es telefonszámon.

PMK

Dinamikus, robbanékony

Újonc olimpikon

a biztonságos, határozott előadasmód a legfőbb erőssége.

— Nem véletlen, hogy annak idején csak egy évig jártam ritmikus sportgimnasztikai foglalkozásokra a Spartacusba. Ott tanácsolták, hogy térjek át a szertornára, mert inkább arra vagyok alkalmas — mondja a két szer közötti rövid pihenőn. Így kerültem egy iskolai kiválasztó verseny után első és egyben jelenlegi edzőm, *Fenyvesiné Fedor Ágnes* és *Osztie Géza* csoportjába a Postásnál. Persze, akkor még nem sejtettük, hogy kilenc év múltán újonc olimpikon leszek. Néhány hónap után kiderült, hogy érdemes tornásznom, és én is egyre nagyobb kedvvel járok edzésekre. Igaz, hátra volt még az apai ellenzés, de az első sikerek láttán ő is beleegyezését adta.

— *Melyek az olimpiai kiküldetéshez vezető pályafutás emlékezetes állomásai?*

— Élénken emlékszem arra a serdülőversenyre, amikor az akkori favorit Vasas-lányokat életemben először legyőztem. A többi fejlődést jelző eredmény már komolyabb verse-

nyekhez fűződik. Így 1987-ben az ifi magyar bajnokságon gerendán első helyezést értem el. Két év múlva Nantes-ben ugrásban és talajon harmadik lettem. 1990-ben pedig a junior magyar bajnokság megnyerése után a mesterfokú bajnokságon *Ónodi Henrietta* mögött lettem a második, majd a következő évben a felnőttek között is megismételtem ezt a jó helyezést. A tavalyi mesterfokú a korlát kivételével minden színen második lettem. (Korlát: 3. — A szerk.) Az olyan nagy nemzetközi versenyen, mint a múlt évi indianapolisi világbajnokságon ugyan betegem részt, de azért igyekeztem tisztességgel helytállni. Meg természetesen rengeteget tanultam belőle. Az olimpia előtt még néhány versenyen bizonyítanom kell. Április 4—5-én a BSE erős mezőnnyel rendez egy nemzetközi magyar bajnokságot. Ez lesz az egy héttel később kezdődő párizsi szerenkeni világbajnokság főpróbája. Valószínűleg talajon és ugrásban indulok. Május közepén pedig a budapesti Európa-bajnoksággal folytatódik a versenysorozat.

— *Hol tart a felkészülésben?*

— A virtuóz technikára építő előírt gyakorlatokon még nagyon sokat kell tökéletesíteni. A szabadon választottakkal már

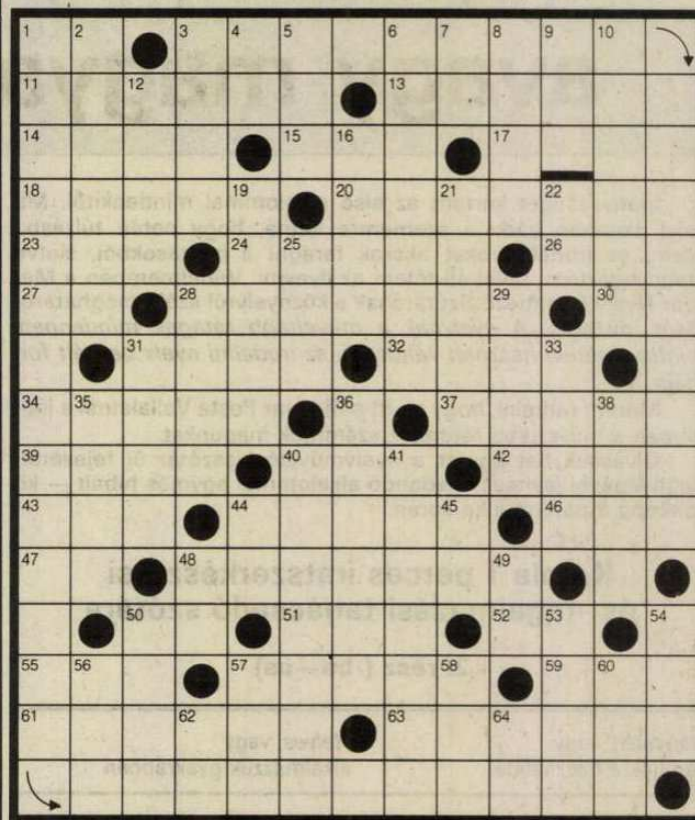
lényegesen előbbre tartok. Mind a négy színen a maximális tíz pontot éri a gyakorlatok nehézségi foka. Az ugrásban a Jurcsenko szuplé csavarosom már 9,9—9,95 pontot is megért versenyen. A legjobban a talajt kedvelem. Itt *Gesler György* koreográfus a Yellow együttes Autóversenyész című számára remek gyakorlatot állított össze. Dinamikus, robbanékony, szóval pont az egyéniségemhez illő. Az eddigi két válogatón jó formában versenyeztem, első helyezett lettem, illetve megnyertem a Budapest-bajnokságot. Majd akkor leszek igazán elégedett, ha az olimpián valamennyi színen teljesítem a kitűzött 9,8 pontos átlagot.

— *Milyen egy tornászbajnok magánélete?*

— Mint minden más korombeli. Szüleimmel egy rákospalotai lakótelepi lakásban élek. Hetente kétszer a Szőlő utcai Dolgozók Gimnáziumában készülök arra, hogy az aktív sportolói pályafutás évei után se legyenek pályaválasztási gondjaim. Pihenésként pedig krimiket, szerelmes könyveket olvasok, és közben mindig szól az EDDA vagy az ERGO együttes zenéje. Persze, randevúra is szakítok időt, de hogy ki a nagy Ő, az egyelőre maradjon titok.

Hunyor Ágnes

Itt a tavasz

Rafael Alberti verséből idé- zünk: „Jöjj, térj vissza szerel- mem, ide, hol még sosem vol- tál, úgy szeretném ma éjjel ve- led...”. Folytatás a vízsz. 3., függ. 1. és vízsz. 20. alatt.

VÍZSZINTES

1. Olasz és osztrák gk-jelzés, 3. Az idézet első része, 11. Természetjáró, 13. ... bongó (ford.), 14. Észak-európai kis or- szág (ford.), 15. Fizetési köte- lezvény, 17. ... László (színmű- vész), 18. Itatja az egereket, 20. Az idézet befejező része, 23. Zamata (ford.) 24. Felszántatlan föld-e? 26. Fejlődő (ford.), 27. Idegen tagadás, 28. Lappföldi állóvíz, 30. Számnév, 31. Pa- rancs, 32. Angol szerelem, 34. Színész (lat.), 37. Osztrák költő, Rodin titkára is volt, 39. Ábel testvére, 40. Televízió-rendszer, 42. Kenyeret vág, 43. A munka egysége, 44. Erkölc, 46. Ma- gyar költő, 47. Görög betű, 48. Felvágottféle, 50. Szolmizációs hang, 51. Zavaros tan!, 52. Ha- muvá válik, 55. Férfinev, 57. Lear- segítő, 59. Mosópormárka, 61. Tyúkanyó, 63. Shakespeare- hős nő.

— Bánhidi —

*

Beküldendő: a vízsz. 3., függ. 1. és vízsz. 20.
Beküldési határidő: május 10.
Előző rejtélyünk helyes megfejtése: ... Tágul a fény édes köre, délben az árnyék rö- vidül.

Könyvutalványt nyertek: Ma- lomsoki Mária Dunapataj, Mé- száros Lászlóné Vág, Nagy Ár- pád Balatonboglár és Raffel Iván Sopron.

FÜGGŐLEGES

1. Az idézet második része, 2. Kocsikázó, 3. Halászati eszköz, 4. Névelő, 5. Gyulladás, 6. Lear király lánya, 7. Ezüst, 8. Valaki

Tisztelt Megfejtőink! Elnézést kérünk Önöktől, hogy megér- demelt jutalmukat ez évben még nem juttattuk el címükre. Ennek egyetlen oka, hogy a könyvvásárlási utalványok ez idáig nem ké- szültek el, így azokat nem állt módunkban postázni. Elkészültükig kérjük szíves türelmüket.

Szerkesztőség

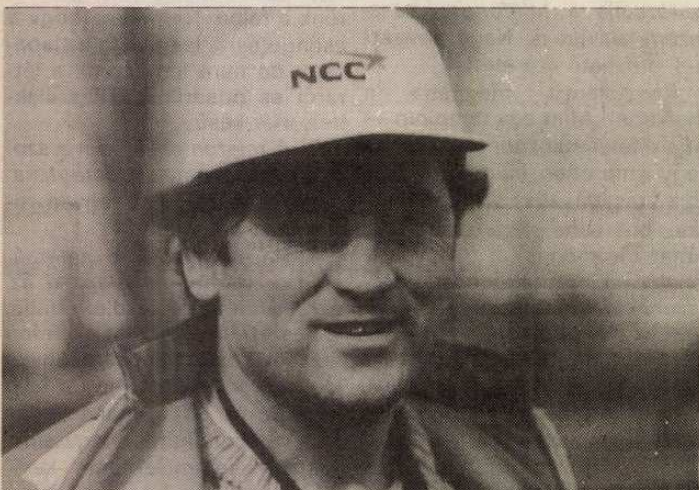

„Ó, Tihanynak riadó leánya!...”

POSTAI ÉS HÍRKÖZLÉSI DOLGOZÓK LAPJA
A Postai és Hírközlési Dolgozók Szakszervezeti Szövetségének lapja
Szerkesztőség: Budapest XIV., Cházár András u. 13. 1146
Postacím: Budapest, Postafiók 14. 1406
MNB 218-98330-4116
Felelős szerkesztő: VEÉGH ADÁM
Tervező szerkesztő: MEZŐFI LÁSZLÓ
Telefon: 142-8777
Kiadja a Postai és Hírközlési Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége
Budapest XIV., Cházár András u. 13. 1146
Levélcíme: Budapest, Postafiók 14. 1406
Felelős kiadó: LÁZÁR ANDRÁS mb. elnök
Előfizetési díj egy évre: 36 Ft
92—0710. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: DR. CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató
ISSN 0866—1766

1 2 4 8 16 * * *

Távközlési focisták Sopronban

gasabb osztályában találhatja magát.

Horváth György (első ké- pünk) is ezt a feladatot tűzte a csapat elé, de fogalmazhatnák úgy is, ez az „elvárási”. A va- lamikor labdarúgóként az első osztályban is szereplő edző egy éve irányítja soproni tanítvá- nyait.

— Mikor idekerültem, az NB III-at két éves célként tűzték ki. Az átigazolások viszont ter- ven felül jól sikerültek, s azt hiszem, egy nagyon jó csapat van ala- kulóban, s ha följebb kerülünk, ott sem leszünk sereghajtók.

— Reméljük, így lesz, de ez a tehetségen kívül több kiadást is jelent, szóval hogyan állnak pénz dolgában?

— Költségvetésünk egyelőre fedezi a kiadásokat. Vállalatunk igazgatója szereti a sportot, s a lehetőségeken belül támogatja is.

— Gondolom mezükön a cég emblémáját viselik...

— Igen, de már van más tá- mogatónk is, s szeretnénk még újabbakat bevonni. Sopron di- namikusan fejlődő város, sok az új kft., magánvállalkozó, el- sősorban őket szeretnénk meg- nyerni.

— Ehhez nyilván az is kell, hogy minél több néző jöjjön el mérkőzéseikre, hogy legyen ki- nek reklámozni. Kik látogatják mérkőzéseiket?

— Elsősorban a közelben la- kók, és természetesen távköz- lési dolgozók.

— A csapat tagjai a vállalat dolgozói?

— Nem jellemző. Általában máshol dolgoznak, illetve tanul- nak, s van négy munkanélküli sportoló is.

— Nem irigylem őket, de ab- ban is biztos vagyok, a többiek sem a fociból szerzett pénzen fognak családi házat építeni a Lővérekben... Fiatal csapat az önöké?

— Igen, talán ketten-hárman vannak közel a 30 évhez, a töb- biek alig túl a 20-on. A kapu- sunk pedig alig 16 éves, és na- gyon tehetséges.

— S mi történik akkor, ha az Ön által nevelt tehetséges fia- talokat elviszik a csapattól?

— Előfordulhat, s nem fogok kétségbeesni, mert végül is ez a nevelőmunkámat is minősíti.

— Talán nem illik megkér- dezni, de azt hiszem tanulságos lehet, mennyi pénz jár egy győ- zelemért?

— 500 forint.

— Ebből lejjön az adó... Erre mondják azt, hogy az örömet dolgozom, bocsánat sportolok. De ha szétrúgják a bokámat, az öröm igen hamar messzeil- lan...

— Remélem ilyen nagyon kevés lesz. Annál inkább, mert minket sportszerű csapatként ismernek, s ha kikapunk, akkor sem a játékezzetét szidjuk.

— Hanem kit?

— Legfeljebb magunkat... Így legyen, s kívánom, ez na- gyon ritkán forduljon elő!

— gh —

Vidéken járva sohasem mu- lasztom el, hogy a helybéli újságokat ne vásároljam meg, s ilyenkor aztán „végigcsemege- zek”, a vezércikktől kezdve az apróhirdetéseig úgyszólván mindent.

Sopronban járva így bukkan- tam rá a sporthírek között egy

tudósításra, mely a távközlés megyei I. osztályú labdarúgó- csapatának elsőpró 7:1 arányú győzelmét tudatta. S hogy ez nem volt véletlen, azt a bajnok- ság állását regisztráló táblázat is jelezte, a csapat 5 ponttal ve- zet, s ha ez így marad, egyket- tőre a Nemzeti Bajnokság ma-